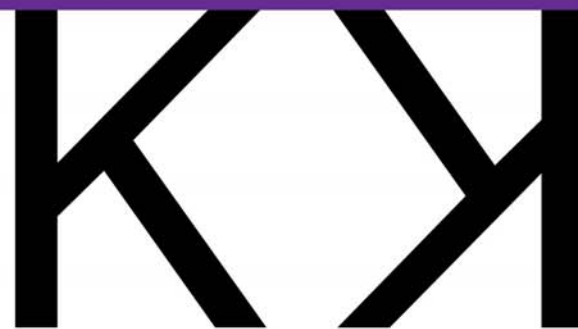

KUNST GEBOUW

Beleidsplan
2009 - 2012

Wat is en
wat kan zijn

Verder bouwen aan
kwaliteit en innovatie

Inhoudsopgave

Woord vooraf	4
I. Uitgangspunten	5
De lijnen van en naar Kunstgebouw in schema.....	7
II. Terugblik 2005-2008	8
III. Beleidsplan 2009-2012.....	11
1. Van trajecten naar programma's	11
2. Het programma Onderwijs	14
Programma Onderwijs financiën.....	21
3. Het programma Publieke Werken.....	22
Programma Publieke Werken financiën.....	30
4. Het programma Innovatie	31
Programma Innovatie financiën	36
Programma Innovatie financiën	36
5. Interne Organisatie	37
6. Financiën.....	38
Begroting Boekjaar 2009-2012.....	38
Totaaloverzicht inkomsten en uitgaven	40
7. Projectaanvragen.....	43
Vooraf	43
Projectaanvragen in het kader van de Innovatiegelden	44
Projectaanvragen in het kader van de Netwerkgelden	53
Colofon.....	55

*De kunst is de uitdrukking van de tijd.
Zij mag de tijd niet ontvluchten.
Onze tijd is dynamisch.*

(naar Paul van Ostaijen)

Woord vooraf

Het maken van een beleidsplan is bepaald niet alleen maar een formaliteit omdat zoiets nu eenmaal in de procedures van de subsidiënt past. Het zet je als organisatie ook weer op scherp. Klopt het nog wat je doet? Hoe kijken de klanten er tegen aan? Is het intern op de meest adequate manier georganiseerd?

De noodzaak die dat geeft om zowel de werkomgeving als de interne processen goed te bekijken is nuttig. Intern leidde dat tot meer helderheid en meer samenhang tussen het werk dat we nu in programma's en programmalijnen hebben georganiseerd.

Bij de 'externe dynamiek' speelde de heroriëntatie op de eigen taken door de provincie Zuid-Holland een belangrijke rol. In dit beleidsplan wordt daar nader op ingegaan. Het proces dat bekend staat als 'Provincie Nieuwe Stijl' is inmiddels stevig op stoom, maar het is, begrijpelijkerwijs, nog niet op alle punten duidelijk wat dit voor Kunstgebouw op den duur zal gaan betekenen.

Dit beleidsplan gaat daarom zowel uit van een afstemming op de hoofdlijnen van het provinciale beleid, als van een voortzetting van de succesvolle lijnen uit de vorige cultuurplanperiode. Dat verklaart ook de titel van dit beleidsplan: *WAT IS EN WAT KAN ZIJN, verder bouwen aan kwaliteit en innovatie.*

Meer dan ooit staat dit beleidsplan in het teken van de dynamiek in de relatie tussen kunst en beleid.

We zetten in op vier mooie jaren waarin Kunstgebouw op volle kracht meedoet aan het realiseren van prachtige verbanden op het gebied van de kunsten in de provincie Zuid-Holland.

Directie en Managementteam Kunstgebouw
30 september 2008

I. Uitgangspunten

Dit beleidsplan is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

De vraag van de klanten en de gebruikers

Kunstgebouw is een intermediaire organisatie. We handelen altijd tussen vraag en aanbod. Daarbij kennen we geen winkeldochters: alles wat Kunstgebouw doet, wordt per definitie in de praktijk gebruikt. Onze eindgebruikers zijn de vele tienduizenden kinderen in het primair onderwijs, de jongeren in het voortgezet onderwijs, de amateurkunstenaars en het algemene publiek. Maar ons werk wordt feitelijk besteld en betaald door de Provincie Zuid-Holland, gemeenten, instellingen voor kunst en cultuur, scholen en woningbouwverenigingen. Zij kloppen bij ons aan met inhoudelijke vragen over hoe kunst en kunsteducatie in de praktijk het beste te stimuleren en gestalte te geven.

Ons werk komt dus altijd in nauw onderling overleg met onze klanten tot stand.

De vraag naar ons werk bij de gebruikers en klanten groeit nog steeds en datzelfde geldt voor de waardering. Wél is er binnen de provincie een discussie ontstaan over de plaats waar de vraag naar ons werk bestuurlijk gesteld zou moeten worden: bij de provincie of bij clusters van gemeenten? Hieronder (bij het uitgangspunt Regionale Agenda Samenleving) gaan we daar nader op in.

De cultuurnota van de Provincie Zuid-Holland

De provincie is de hoofdsubsidiënt van Kunstgebouw. Essentieel is daarbij dat de provincie zich verantwoordelijk stelt voor de instandhouding van de organisatie. Daarnaast is de provincie subsidiënt en opdrachtgever van zowel diensten en producten die Kunstgebouw continu en meerjarig levert als voor tijdelijke (vernieuwings)projecten.

Het College van Gedeputeerde Staten dat in het voorjaar van 2007 aantrad, zette in op een herijking van alle provinciale taken. Dat leidde tot de nota *Provincie Nieuwe Stijl* en de nota *Maatschappelijke Participatie*. De uitgangspunten uit deze twee nota's werden voor ons werkterrein weer vertaald en uitgewerkt in *Cultuurplan 2009-2012 Mooi en Meedoen*. De inhoudelijke hoofdlijnen in de provinciale cultuurnota waren nog niet uitgewerkt tot een concrete kaderstelling voor ons beleidsplan. We hebben echter waar mogelijk rekening gehouden met de aangegeven beleidsmatige richting. Daarbij noemen we de volgende punten:

- In het algemeen streeft de provincie naar een toespitsing van de rol van de provinciale instellingen op de tweedelijnstaken. Een ambtelijke doorlichting leerde dat dit bij Kunstgebouw, op wellicht een kleine uitzondering na, ook het geval is;
- Het provinciebestuur wil op cultuurgebied een grotere verantwoordelijkheid leggen bij de lokale overheden, en dat dan wel in het samenwerkingsverband van Regionale Agenda's Samenleving. Waar mogelijk zal Kunstgebouw daar in de uitvoering van het beleidsplan rekening mee houden;
- De provincie heeft als haar doelstelling geformuleerd dat elk kind in aanraking moet kunnen komen met cultuureducatie. Teneinde te komen tot de meest optimale structuur zal een extern bureau een onderzoek doen, waarvan de resultaten eind 2008, begin 2009 worden verwacht. In dit beleidsplan gaan we uit van een voortzetting van onze werkwijze, zij het dat wordt vooruitgelopen op een meer regionale invulling;
- Aangezien de landelijke doeluitkering voor beeldende kunst en vormgeving komt te vervallen, heeft de provincie besloten ook de ondersteuning van de daarmee gefinancierde projecten van Kunstgebouw stop te zetten. Daar is in dit beleidsplan rekening mee gehouden;
- Tijdens de voorbereiding van dit beleidsplan werd zowel bestuurlijk als ambtelijk gesproken over een vaste toepassing van een percentageregeling voor (beeldende) kunst bij infrastructurele werken. In dit beleidsplan houden we rekening met het feit dat Kunstgebouw over een basale infrastructuur dient te beschikken om bij de uitvoering hiervan een rol te spelen.

Fonds voor Cultuurparticipatie

Kunstgebouw kan zijn werk alleen maar verrichten doordat voor de uitvoering van projecten aanvullende subsidies beschikbaar zijn. Daarbij was in de vorige cultuurplanperiode het Actieprogramma Cultuurbereik, via de Provincie Zuid-Holland, een belangrijke bron. De opvolger van dit Actieplan is het Fonds voor Cultuurparticipatie. Dit fonds zet in op cultuureducatie, amateurkunst en volkscultuur en op de thema's diversiteit, vernieuwing en verankering. Deze indeling sluit nauw aan bij onze praktijk.

Voor Kunstgebouw is vooral belangrijk op welke wijze de Provincie Zuid-Holland, die op basis van een globaal plan kan rekenen op een bedrag per inwoner uit dat fonds, tot besteding wenst te komen. Tijdens de opstelling van dit beleidsplan was hierover nog onvoldoende duidelijkheid. In dit beleidsplan is een serie projectvoorstellen geformuleerd die, ter aanvulling op onze boekjaarsubsidie, voor subsidiëring via de 'fondsbijdrage' worden aangeboden.

Regionale Agenda Samenleving (RAS)

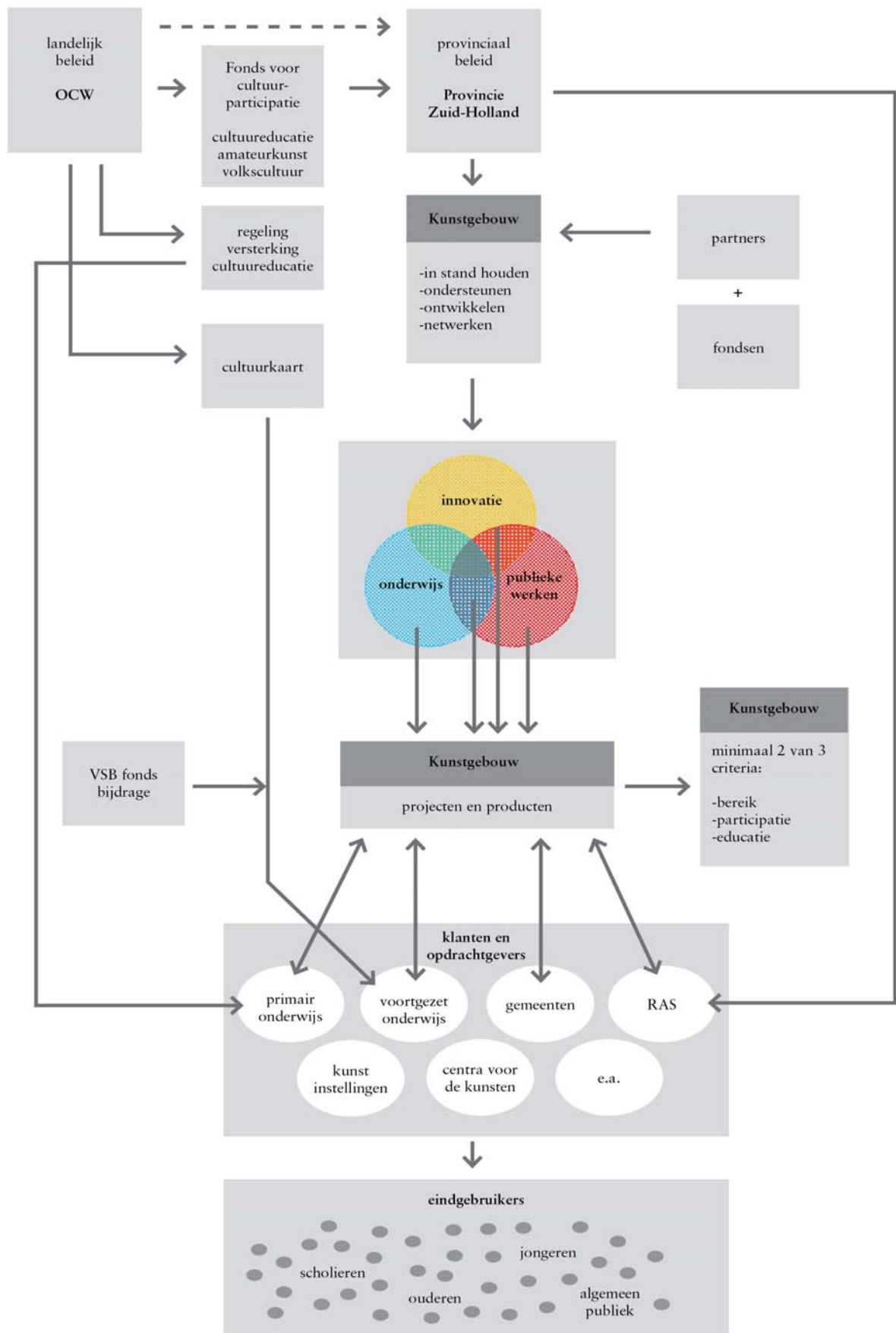
Eén van de belangrijke lijnen in het provinciale cultuurplan *Mooi en Meedoen* is de grotere rol die de provincie wil toebedelen aan in RAS-verband samenwerkende gemeenten. Deze visie heeft zowel inhoudelijke als bestuurlijke en financiële consequenties. In dit beleidsplan gaat Kunstgebouw, passend bij een klantgerichte instelling, vooral in op de inhoudelijke aspecten van deze nieuwe denkrichting. Daarbij is het van belang te bedenken dat veel van onze klanten en gebruikers slechts een indirecte relatie hebben met hun lokale overheid. Dat geldt bijvoorbeeld voor de hele onderwijssector, die zowel financieel als inhoudelijk primair relaties onderhoudt met de rijksoverheid.

Dit najaar laat de Provincie Zuid-Holland door Bureau Berenschot onderzoeken in hoeverre haar ambities en beleidsuitgangspunten voor cultuureducatie en –participatie kunnen worden gerealiseerd. De onderzoeksresultaten zullen in de vorm van een uitgewerkt beleidsadvies eind 2008, begin 2009 beschikbaar zijn. Bij het schrijven van dit beleidsplan kan Kunstgebouw daarom alleen outputdoelstellingen formuleren voor de jaren 2009 en 2010. Daarna kunnen zich, afhankelijk van de uitkomsten van het rapport-Berenschot en de politieke reactie daarop, wijzigingen voordoen voor de periode 2010- 2012.

De plaats van Kunstgebouw

Het kunsteducatieve speelveld kent veel partijen en partners. Kunstgebouw vervult hierin een tweedelijnsfunctie. Ons beleid en onze positie worden bepaald door het cultuurbeleid van provinciale en landelijke overheid, de vraag van klanten en de relatie met partners en fondsen. Onderstaand schema brengt de relaties die ons beleid beïnvloeden in kaart. Diverse onderdelen (zoals de functies en programma's van Kunstgebouw) worden in dit beleidsplan nader uitgewerkt en toegelicht.

De lijnen van en naar Kunstgebouw in schema

II. Terugblik 2005-2008

Het goede bewaren, het nieuwe verkennen en waar zinvol benutten. Dat is kort samengevat de Kunstgebouwaanpak. De oogst van de afgelopen cultuurplanperiode laat een keur aan bewezen projecten, nieuwe concepten en nieuwe stappen naar samenwerking en kennisdeling zien. In dit hoofdstuk beschrijven we in vogelvlucht een greep uit de vele activiteiten, geordend naar de vier functies van Kunstgebouw. Deze vier functies - instandhoudingsfunctie, ondersteuningsfunctie, ontwikkelingsfunctie en platformfunctie - zijn ontleend aan de door het ministerie van OCW opgestelde hoofdlijnen van het cultuurbeleid in *Kunst van leven* (OCW, juli 2007).

Instandhoudingsfunctie

Kunstgebouw zorgde in de periode 2005-2008 weer voor een provinciebreed dekkend aanbod van kunst- en cultuureducatie:

- Met *Kunstmenu* biedt Kunstgebouw scholen voor primair onderwijs in vooral kleinere gemeenten een aantrekkelijk en aanstekelijk programma van voorstellingen, films en tentoonstellingen. Een school(bestuur) sluit in bovenschools verband een overeenkomst met Kunstgebouw die ieder kind per schooljaar een kennismaking met professionele kunst biedt. *Kunstmenu* blijkt in een blijvende behoefte te voorzien. In 2008 maakten 78.000 leerlingen van 411 scholen in 42 gemeenten gebruik van dit programma. Leerlingen en leerkrachten zijn blijkens ons continue waarderingsonderzoek zeer tevreden over het aanbod;
- Ook *Kunst in uitvoering* (gestart in 2005) bieden we aan clusters van scholen aan. Het biedt inspirerende lespakketten rondom de ideeënwereld en het werk van een kunstenaar. In 2008 bedienden we 22.000 leerlingen van 115 scholen in 20 gemeenten met 22 producten rondom dans, beeldende kunst, foto/film, literatuur, muziek en theater;
- Kunstgebouw verzorgt een groot en divers aanbod van *workshops* en *lessencycli* voor ruim 10.000 leerlingen van het voortgezet onderwijs in Zuid-Holland;
- Kunstgebouw droeg zorg voor de educatie, participatie en het publieksbereik rondom *Gezichtsbepalend*, de oevreprijs die de Provincie tweejaarlijks toekent aan een Zuid-Hollandse kunstenaar.

Ondersteuningsfunctie

Kunstgebouw ondersteunt culturele instellingen, scholen en andere partners door het oprichten en onderhouden van netwerken en met scholing, advisering en overdracht van bewezen projectformules naar de regio. Voorbeelden uit de afgelopen cultuurplanperiode zijn:

- Kunstgebouw werkte samen met Erfgoedhuis Zuid-Holland aan regionale versterking van cultuureducatie in het voortgezet onderwijs. Dit resulteerde in negen *Platforms Cultuureducatie*; samen vormen deze het Zuid-Hollands Netwerk voor Cultuureducatie. De deelnemers zijn vertegenwoordigers van gemeenten, scholen, culturele instellingen en kunstenaars en staan onder leiding van een cultuurbemiddelaar;
- Kunstgebouw verzorgde *cursussen* en *deskundigheidsbevordering* voor medewerkers in de amateurkunst;
- Kunstgebouw initieerde en begeleidde de praktijknetwerken *Kunstmenu* en *Kunst in uitvoering* en netwerken van vakleerkrachten muziek en beeldende kunst;
- Kunstgebouw verzorgde de provinciale cursus *Intern Cultuur Coördinator*; we ontwikkelden deze cursus samen met Erfgoedhuis Zuid-Holland en Probiblio;
- Vanuit de *Mediafabriek*, platform voor kunst- en cultuureducatie en nieuwe media, organiseerde Kunstgebouw cursussen en informatieve bijeenkomsten voor onder meer docenten en beleidsmakers, zoals *Games maken*, *Games ontwerpen* en *Nieuwe Media en digitale cultuur*;
- Kunstgebouw *adviseerde* jaarlijks gemeenten en instellingen op het gebied van kunst en openbare ruimte;

- Voor het project *Kinderboekenweek* werkte Kunstgebouw in 2007 samen met Probiblio en een aantal bibliotheken, met als doel om in 2008 tien lokale Kinderboekenweekfestivals op te zetten, waarbij Kunstgebouw de kunsteducatieve inhoud verzorgt.

Ontwikkefunctie

Kunstgebouw verkent nieuwe terreinen en ontwikkelt, bij voorkeur samen met anderen, pilotprojecten, nieuwe concepten en verrassende combinaties; Kunstgebouw begeleidt en regisseert vernieuwingsprocessen. Voorbeelden uit de afgelopen cultuurplanperiode zijn:

- Kunstgebouw gaf nieuwe impulsen aan kunsteducatie en CKV in het voortgezet onderwijs met bijvoorbeeld *Artscape*, een peereducationproject waarin VO-leerlingen onder leiding van studenten van kunstvakopleidingen werkten aan verdieping van hun kunstdiscipline. Ook andere projecten, zoals *De Verleiding*, een museum-, dans en dramaproject voor VMBO-leerlingen, zorgden voor een vernieuwingsslag in het onderwijs;
- Vanaf 2006 werkte Kunstgebouw samen met Zuid-Hollandse kunst- en cultuurinstellingen provinciebreed aan een gericht kunstbeleid voor senioren. Dit leidde in 2007 tot een conferentie en in 2008 tot de manifestatie *50pk*;
- Samen met het expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Opvoeding (JSO) ontwikkelde Kunstgebouw in 2007 de pilot *Kunstenmakers*, drie kunstprojecten voor brede scholen en buitenschoolse opvang;
- Met regioprojecten begeleidde Kunstgebouw veranderingen in het landschap en de ruimtelijke omgeving. Zo wordt in 2008 met de kunstmanifestatie *Vliegveld Valkenburg* het voormalige marinevliegkamp 'teruggegeven aan de bevolking'. Een samenwerking van Kunstgebouw met regionale en lokale netwerken van culturele instellingen, lokale kunstbeoefenaars, (amateurkunst)verenigingen en onderwijsinstellingen;
- Kunstgebouw ontwikkelde in 2008 *De Ontdekking*, een project waarbij scholen hun culturele omgeving in kaart brengen. Kunstgebouw verzorgde het projectmanagement, de advisering aan scholen en de publiciteit, en zorgde samen met Probiblio en Erfgoedhuis Zuid-Holland voor de uitvoering;
- Kunstgebouw ontwikkelde enkele projecten om binnenschoolse cultuureducatie te verbinden met amateurkunstverenigingen en dans- en muziekscholen buiten de school, zoals *Kunstbende*, *Talent Track* en *Dance Track Goeree-Overflakkee*;
- Rond de opening van de provinciale weg N470 organiseerde Kunstgebouw kunstmanifestaties, zoals *Zirkus Zeppelin*, *Mijn470: leukste file van Nederland* en de debatareks over infrastructuur, natuur en landschap;
- In september 2006 vond in Leidschendam-Voorburg het jaarlijkse project *Met Andere Ogen* plaats. Dit keer stonden de brugwachtershuisjes langs de Vliet centraal. Vijf beeldend kunstenaars gingen met dit erfgoed aan de slag en maakten de altijd vanzelfsprekend aanwezige brugwachtershuisjes opnieuw zichtbaar;
- Vanuit de Mediafabriek initieerde Kunstgebouw enkele vernieuwende multimediateprojecten, zoals *MonsterMedia* (samen met Waag Society) en *Codex KIT*, een mobiel vertelproject voor het VMBO;
- Kunstgebouw laat de provincie meegenieten van grootstedelijke festivals met projecten als *Meet the Maestro* (project bij Filmfestival Rotterdam) en *Multimediale Mythen* (Crossing Border festival).

Platformfunctie

Kunstgebouw wil kennis en expertise delen, samenbrengen en ontwikkelen en organiseert daarom regelmatig congressen, werkconferenties, expertmeetings en debatten. Voorbeelden uit de afgelopen cultuurplanperiode:

- In 2005 vierde Kunstgebouw zijn tienjarig bestaan met onder meer een landelijk congres *Kunst, cultuur en gemeenschapszin* voor bestuurders van gemeenten, provincies en woningcorporaties in samenwerking met het cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten;

- In 2007 vond de eerste *CULTED*-bijeenkomst plaats, een middag waar de partners van de negen Platforms Cultuureducatie elkaar konden ontmoeten en ervaringen en informatie uitwisselen;
- In 2007 organiseerde Kunstgebouw het congres *50pk, tijd voor cultuur*, de aftrap voor een actieve en nieuwe benadering door culturele instellingen van een wat oudere doelgroep die weinig banden (meer) heeft met passieve of actieve kunstbeoefening;
- Kunstgebouw organiseerde samen met JSO in 2007 de werkconferentie *Kunst en cultuur in de Brede School en Buitenschoolse Opvang*;
- In 2008 organiseerde Kunstgebouw in opdracht van de Provincie Zuid-Holland de expertmeeting *Cultuurparticipatie*, een gezamenlijke zoektocht van culturele instellingen en provincie naar de invulling van het nieuwe Fonds voor Cultuurparticipatie;
- In het kader van de VO-expertmeetings organiseerde Kunstgebouw in 2008 samen met CJP een informatiemiddag voor docenten in het voorgezet onderwijs en culturele instellingen over de komst van de nieuwe cultuurkaart (die de CKV-vouchers gaat vervangen).

III. Beleidsplan 2009-2012

1. Van trajecten naar programma's

Om onze klanten adequaat te kunnen bedienen en daadkrachtig te kunnen reageren en anticiperen op ontwikkelingen in het werkveld kiezen we voor een andere organisatorische indeling. De vijf trajecten maken plaats voor drie programma's.

De drie basisprincipes achter deze herordening zijn inhoudelijke bundeling, integraal werken en klantgerichtheid. Elk programma vormt een samenhangend geheel van projecten en producten voor een duidelijke gebruikersgroep. Als intermediaire organisatie werkt Kunstgebouw vooral met en voor klanten/kopers die niet de uiteindelijke gebruikers en genietters zijn van de producten en diensten. Deze eindgebruikers zijn in twee grote groepen te verdelen: scholieren van het primair en voortgezet onderwijs enerzijds en algemeen publiek anderzijds. Deze twee gebruikersgroepen worden het uitgangspunt voor onze interne organisatie. Elke gebruiker krijgt daarmee één duidelijk loket binnen Kunstgebouw.

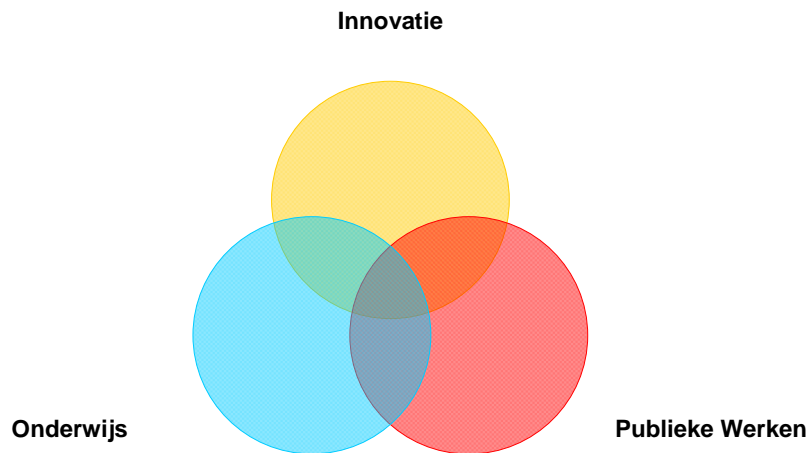
Onze oorspronkelijke trajecten Primair Onderwijs (PO) en Voortgezet Onderwijs (VO) worden, overigens als aparte eenheden ofwel programmaliijnen, samengebracht binnen het programma Onderwijs. Ondanks de verschillen tussen het PO en VO is het voor de regionale netwerkontwikkeling met zowel culturele instellingen als gemeenten, belangrijk de lijnen binnen Kunstgebouw kort te houden. Bovendien is er een groeiende samenwerking tussen PO en VO. Bundeling binnen één programma waarborgt en stimuleert de samenhang en samenwerking.

Alle werkzaamheden die zich richten op het 'algemene publiek' vallen onder het programma Publieke Werken. De oorspronkelijke trajecten Amateurkunst & Nieuwe media en Beeldende kunst vallen hieronder, zij het in andere ordening. Het programma bestaat uit twee programmaliijnen die de aan het provinciale cultuurplan ontleende namen 'Mooi' en 'Meedoen' hebben gekregen. *Mooi* staat daarbij voor werkzaamheden op het gebied van culturele planologie en beeldende kunst. De programmaliijn *Meedoen* richt zich op amateurkunst en gemeenschapskunst.

Om de samenhang tussen deze twee programma's te bevorderen voegen we daar als derde het programma Innovatie aan toe. Dit programma werkt grotendeels voor de andere twee programma's. Zo vindt hier de interne concept- en productontwikkeling voor Onderwijs en Publieke Werken plaats. Onze externe diensten op het terrein van kennisdeling vormen een tweede lijn binnen dit programma. Ten slotte is er een derde programmaliijn voor het verder te ontginnen terrein mediawijsheid.

Elk programma wordt geleid en aangestuurd door een programmamanager.

Evenmin als de doelgroepen en klanten kunnen onze producten en diensten haarscherp van elkaar worden onderscheiden. Er zal dan ook regelmatig nauwe samenwerking tussen de programma's zijn. De drie programma's zullen elkaar waar mogelijk versterken en bevruchten. Sterker, elk programma overlapt voor een deel de andere programma's, zoals onderstaande figuur laat zien:

Elk programma fungeert als paraplu voor een waaier aan activiteiten, inhoud en doelen binnen het werkterrein. Onder die paraplu vallen diverse programmalijnen, een samenhangend geheel van projecten waarmee die doelen verwezenlijkt worden. Om een voorbeeld te geven: het programma Publieke werken kent zoals gezegd de programmalijn *Mooi* en daarbinnen is het kunstplan *RijnGouwelijn* een project.

Projecten kunnen elkaar afwisselen en opvolgen, de programmalijnen zorgen voor continuïteit. Ze bieden onze klanten en partners een duidelijk en herkenbaar aanspreekpunt. Een project staat altijd in dienst van de doelen binnen een programmalijn en moet zorgen voor verbindingen tussen het bereiken van publiek, het participeren van deelnemers en de educatie van de doelgroep(en). We vinden een project pas echt geslaagd als twee van de drie bovenstaande elementen zijn bereikt; alleen zo is integraliteit, een belangrijke waarde voor Kunstgebouw, gewaarborgd.

In dit beleidsplan stellen we de programmalijnen voor de komende jaren vast. We houden daarbij rekening met structuren, behoeften en gegevenheden in het veld, maar hebben tevens een open vizier voor nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden. Zo kent het programma Innovatie de programmalijn *Mediawijshheid*, ingesteld om dit nieuwe terrein verder te kunnen verkennen.

Elke programmalijn ten slotte vervult een of meer van de functies zoals vermeld in hoofdstuk II: de instandhoudingsfunctie, de ontwikkelfunctie, de ondersteuningsfunctie en de platformfunctie.

Hierna zullen we nader ingaan op de inhoud en de outputdoelstellingen van de drie programma's.

Dwars door de programma's heen wijst Kunstgebouw voor de komende cultuurplanperiode twee doorsnijdende thema's of rode draden aan: talentontwikkeling en culturele infrastructuur. Het laatste thema benadrukt onze rol als provinciale ondersteuningsinstelling. Dankzij onze expertise, contacten en overkoepelende blik kunnen we partijen samenbrengen, regionale initiatieven op een hoger niveau brengen en omgekeerd provinciale thema's vertalen naar de regio's. Kunstgebouw bevordert daarmee kennisuitwisseling, synergie en samenwerking en zorgt ervoor dat zoveel mogelijk inwoners van Zuid-Holland kunnen profiteren van culturele voorzieningen.

Binnen elk programma heeft culturele infrastructuur daarom een prominente plaats. Het is met andere woorden geen apart hokje, maar kerntaak van Kunstgebouw.

Daarnaast kiezen we voor een overkoepelend inhoudelijk thema, talentontwikkeling. Dit thema staat hoog op de politieke agenda: (jonge) mensen moeten de kans krijgen hun talenten te ontdekken en te ontplooiën. Dat komt actieve cultuurparticipatie – speerpunt in zowel de landelijke als de Zuid-Hollandse cultuurnota – ten goede. Kunstgebouw spant zich de komende cultuurplanperiode in om goede voorwaarden en stimulansen te scheppen voor talentontwikkeling.

2. Het programma Onderwijs

Het programma Onderwijs bundelt onze expertise van en dienstverlening aan het onderwijsveld. Het gaat hier in eerste instantie om het primair en voortgezet onderwijs, maar in toenemende mate werken we ook voor MBO's en leggen we ons erop toe kunsteducatie binnen en buiten de school op elkaar af te stemmen. En aangezien pabo's en lerarenopleidingen de leerkrachten van de toekomst afleveren en kunsteducatie zich hier langzaam een plaats in het curriculum verwerft, werkt Kunstgebouw - op bescheiden schaal - samen met hogescholen.

Algemeen doel is het faciliteren, ondersteunen en ontwikkelen van een provinciaal dekkende infrastructuur voor kunsteducatie binnen het onderwijs. Iedere jongere moet via het onderwijs de kans krijgen om kennis te maken met kunst en cultuur. Kunstgebouw wil, in de woorden van het provinciale cultuurplan, 'alle leerlingen, zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs, in staat stellen deel te nemen aan een provinciaal cultuurmenu'.

Om dit te realiseren werken we samen met bibliotheken, centra voor de kunsten, muziekscholen, brede scholen, platforms cultuureducatie (PCE's), provincie en regio's (Regionale Agenda Samenleving: RAS).

Dit programma kent twee programmalijnen: Primair Onderwijs (PO) en Voortgezet Onderwijs & Middelbaar Beroepsonderwijs (VO & MBO). Deze werkvelden zullen steeds meer naar elkaar toegroeien. Zo krijgen doorlopende leerlijnen meer vorm en werken primair en voortgezet onderwijs vaker samen. Op dit moment kennen beide echter nog hun eigen netwerk, hun eigen vragen en behoeften en hun eigen dynamiek. Dat rechtvaardigt, in elk geval voor de komende cultuurplanperiode, twee aparte programmalijnen.

Onderzoek

De Provincie Zuid-Holland laat in het najaar van 2008 door Bureau Berenschot onderzoeken in hoeverre haar ambities en beleidsuitgangspunten voor cultuureducatie en –participatie kunnen worden gerealiseerd. In kaart wordt gebracht hoeveel draagvlak er is en van welke partijen, wat de knelpunten en succesfactoren zijn, wat de rolverdeling van de betrokkenen is, hoe cultuureducatie georganiseerd zou moeten worden en hoeveel dat gaat kosten. Het onderzoek moet uitmonden in een uitgewerkt beleidsadvies.

Een van de ambities van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland is om alle leerlingen, zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs, in staat te stellen deel te nemen aan een provinciaal cultuurmenu. De provinciale ondersteuningsinstellingen spelen hierbij een belangrijke rol. Het streven is om dit cultuurmenu per regio in te passen in het aanwezige lokale en regionale aanbod.

Daarnaast wil de provincie de tot nog toe opgebouwde netwerkstructuur voor cultuurparticipatie en -educatie versterken en stroomlijnen. Het streven is om de bestaande regionale netwerken zoals de Platforms Cultuureducatie (PCE's) voor het voortgezet onderwijs (in negen regio's) en de informele netwerken rondom de 'cultureel aanjagers' (in vijf regio's) verder uit te bouwen, waar mogelijk te integreren en te verstevigen door structuur en zichtbaarheid ervan te verbeteren.

De onderzoeksresultaten, en dus het uitgewerkte beleidsadvies, zullen eind 2008, begin 2009 beschikbaar zijn. In dit beleidsplan kan Kunstgebouw daarom alleen outputdoelstellingen formuleren voor de jaren 2009 en 2010. Daarna kunnen zich, afhankelijk van de uitkomsten van het rapport-Berenschot en de politieke reactie daarop, wijzigingen voordoen voor de periode 2010 - 2012.

De programmalijn Primair Onderwijs

Omgevingsanalyse

Kunsteducatie staat steeds nadrukkelijker op de agenda van het primair onderwijs. In 2008 maakte negentig procent van de basisscholen gebruik van de landelijke Regeling Versterking

Cultuureducatie PO (2005-2008). Vanaf schooljaar 2009-2010 krijgen alle basisscholen structureel € 10,90 per leerling voor cultuureducatie. Scholen moeten dit geld duidelijk zichtbaar maken in hun lumpsum¹, zodat het helder is dat zij geld blijven ontvangen voor cultuureducatie. Met een actieve opstelling, deskundige ondersteuning en een aantrekkelijk aanbod blijft Kunstgebouw zijn best doen scholen ervan te overtuigen dat kunsteducatie een structurele plaats in het onderwijs verdient.

In het verlengde van bovengenoemde subsidieregeling is de cursus *Intern Cultuur Coördinator* (ICC) ontwikkeld. Deze cursus, in Zuid-Holland onder andere verzorgd door Kunstgebouw, is gericht op betere samenwerking tussen scholen en lokale culturele voorzieningen.

Om cultuureducatie te verankeren in basisscholen richt de overheid haar pijlen ook op de lerarenopleidingen. Sinds 2001 zijn er verschillende subsidieregelingen voor de pabo's geweest. Door cultuureducatie een plaats in het pabo-curriculum te geven maken leerkrachten in spe zich hun rol als cultuuroverdrager eigen.

Een andere belangrijke ontwikkeling binnen het primair onderwijs is de opmars van brede scholen. Ontwikkelingen als de verlengde schooldag en de plicht voor scholen, sinds 2007, om voor buitenschoolse opvang te zorgen, stimuleren een samenhangend aanbod van onderwijs, opvang en vrijetijdsbesteding. Dit betekent meer kansen voor cultuureducatie en voor vloeiende overgangen tussen binnen- en buitenschools leren. In 2007 stelde de landelijke projectgroep Cultuur en School een subsidieregeling in voor brede scholen en cultuur. De ministeries van VWS en OCW stellen vanaf 2008 geld beschikbaar om de samenhang tussen brede scholen, cultuur en sport te verstevigen. Ook de Provincie Zuid-Holland haakt in op deze ontwikkelingen. In de vorige cultuurplanperiode heeft Kunstgebouw in opdracht van de Provincie Zuid-Holland *Kunstenmakers* ontwikkeld, een kunstproject om kunsteducatie binnen de brede scholen en buitenschoolse opvang met elkaar te verbinden.

Rol van Kunstgebouw

Binnen deze programmalijn vervult Kunstgebouw de instandhoudingsfunctie, ondersteuningsfunctie en de ontwikkel- en platformfunctie.

Het klimaat voor kunsteducatie is gunstig. Basisscholen zien het belang ervan in en willen er graag mee aan de slag. Ze hebben bovendien budget. Het ontbreekt veel scholen en leerkrachten echter aan de benodigde deskundigheid en tijd. Er is dan ook grote behoefte aan goede ondersteuning en een aantrekkelijk aanbod (al dan niet op maat gemaakt). Kunstgebouw voorziet in deze behoefte.

Kunstgebouw fungeert als intermediair tussen de school en de culturele instellingen die de provincie rijk is. We kennen zowel het aanbod als de wensen en behoeften van scholen. Zo kunnen we voor scholen een aantrekkelijk pakket samenstellen waarin alle kunstdisciplines aan bod komen en dat door de leerjaren heen een duidelijke opbouw kent. Kijken naar professionele kunst, zelf bezig zijn en erover praten – ofwel receptieve, actieve en reflectieve kunsteducatie - vormen het palet van de activiteiten.

Voorbeelden zijn onze producten:

- *Kunstmenu*: een programma voor clusters van scholen waarbij leerlingen kennismaken met professionele kunst zoals voorstellingen, films en tentoonstellingen. De jonge kinderen krijgen kunst op bezoek in of vlakbij de school, de oudere kinderen bezoeken de bioscoop of het theater;
- *Kunst in Uitvoering*: inspirerende lespakketten en projecten met uitnodigend materiaal, regelmatig voorzien van een gastles door een vakdocent voor clusters van scholen. Een actieve kennismaking met kunstwerken, een kunstenaar of een kunstzinnig proces;

---

¹ Vanaf 1 augustus 2006 ontvangen alle schoolbesturen van het Ministerie van OCW een lumpsumfinanciering. Daarmee beschikken de scholen over één budget voor personeel en materiaal. Het aantal regels is beperkt en scholen hebben meer ruimte voor eigen beleid.

- *Kunst op School* biedt individuele scholen de mogelijkheid om hun leerlingen in aanraking te brengen met actieve kunsteducatie. Dat kan in de vorm van (schoolbrede) kunstprojecten, gastlessen door een vakdocent, workshops of begeleiding bij de invoering van een methode;
- *Kunstimpuls* is de advies- en informatiefunctie van Kunstgebouw voor schoolbesturen en intern cultuurcoördinatoren. Een goed voorbeeld hiervan is de provinciale cursus *Intern Cultuur Coördinator* (ICC).

Kunstgebouw staat bij alle producten garant voor inhoudelijke en kunstzinnige kwaliteit, oog voor schoonheid, plezier en een uitstekende organisatie. We peilen de waardering voor deze producten en diensten structureel. Leerkrachten vullen op formulieren zowel hun eigen waardering en opmerkingen over een product in als ook namens hun leerlingen. Maandelijks verwerken we deze waarderingsgegevens en op basis daarvan kunnen we voorstellingen en projecten tijdig bijstellen en verbeteren. Dit waarborgt een continue kwaliteit en betrokkenheid van de doelgroepen bij het product. Aan het eind van een schooljaar worden de waarderingsgegevens besproken met alle praktijknetwerken en teruggekoppeld aan de theatergezelschappen en kunstenaars.

Met deelnemende scholen onderhouden we praktijknetwerken per gemeente. De samenstelling van deze netwerken is zeer gevarieerd en afhankelijk van de aanwezige culturele infrastructuur. Die netwerken dragen bij aan een stevige verankering van kunsteducatie in het primair onderwijs. Kunstgebouw kent de scholen en kan gerichte adviezen en diensten leveren.

We bevorderen de deskundigheid binnen scholen door het verzorgen van de al genoemde ICC-cursus, het organiseren van netwerkbijeenkomsten voor cultuurcoördinatoren en het adviseren van scholen bij het opstellen van een cultuurbeleidsplan.

Naast deze vaste producten ontwikkelt Kunstgebouw nieuwe initiatieven. Doel is telkens ondersteuning en facilitering van kunsteducatie en –participatie. Zo organiseerden we in juni 2008 samen met Erfgoedhuis Zuid-Holland en Probiblio *De Ontdekking*. In dit project maakten basisscholen een culturele ontdekkingsreis in de buurt, wat resulteerde in een culturele kaart van hun omgeving. Ons concept bleek succesvol en we willen het de komende periode graag herhalen in andere Zuid-Hollandse gemeenten.

Kunstgebouw gelooft in de kracht van samenwerking. Goede dienstverlening aan scholen is alleen mogelijk door samen te werken met partners. Daarom zijn we voortdurend op zoek naar zinnige samenwerkingsverbanden. Een mooi voorbeeld zijn de activiteiten rondom de Kinderboekenweek die Kunstgebouw samen met de bibliotheken organiseert. Bibliotheken zijn een laagdrempelige culturele voorziening waar veel kinderen en basisscholen gebruik van maken.

Daarnaast willen we nauwer samenwerken met gemeenten en RAS'sen. Zij zijn als eerste verantwoordelijk voor een goede lokale culturele infrastructuur. Kunstgebouw kan hen adviseren en begeleiden bij het proces tot ontwikkeling van een cultuurmenu en het stimuleren van meer verbindingen tussen het binnen- en buitenschoolse cultureel aanbod. Het actief ontwikkelen en verankeren van deze samenwerking is afhankelijk van de uitkomsten van het al genoemde onderzoek door Bureau Berenschot en het daaruit voortvloeiende beleidsadvies.

Outputdoelstellingen

Kunstgebouw levert de komende cultuurplanperiode de volgende producten en diensten voor het primair onderwijs:

- *Kunstmenu* en *Kunst in Uitvoering*
Kunstgebouw sluit langdurige overeenkomsten met de schoolbesturen en onderhoudt praktijknetwerken met deze scholen in alle deelnemende gemeenten. In 2009 en 2010 zullen *Kunstmenu* en *Kunst in Uitvoering* samen kunnen groeien met 1000 leerlingen per jaar. Deze bescheiden groei hangt samen met de beschikbare capaciteit en middelen;

Het bereik van Kunstmenu en Kunst in Uitvoering:

2008 – 2009	98.000 leerlingen bereikt
2009 – 2010	99.000 leerlingen bereikt
2010 – 2011	100.000 leerlingen bereikt
2011 – 2012	101.000 leerlingen bereikt

- Onder de noemer *Kunst op School* verzorgen we maatwerk, projecten en lespakketten. Dit brede scala aan diensten, maatwerk en projecten wordt niet per leerling maar op schoolniveau verkocht. Het bereik is per jaar: 300 scholen in 70 gemeenten.
- Onder de noemer *Kunstimpuls* verzorgen we: ICC-cursus en netwerkbijeenkomsten voor gecertificeerde cultuurcoördinatoren. Voor 2009 en 2010: jaarlijks 1 of 2 ICC-cursussen en 2 netwerkbijeenkomsten. De ICC cursussen worden namens de 3 provinciale instellingen aangeboden. ProBiblio en Erfgoedhuis verlenen hun medewerking aan de ICC cursussen vanuit hun boekjaar subsidie. Het flankerende beleid bij de regeling versterking cultuureducatie is hiermee verankerd in het structurele beleid.
- Advisering van scholen bij het formuleren van een visie op kunsteducatie. Na het starten van de ICC-cursussen is de vraag hiernaar afgenomen. Vanaf 2009 wordt deze dienstverlening daarom afgebouwd;
- Netwerkbijeenkomsten voor vakleerkrachten muziek en beeldende kunst. In 2009 en 2010 jaarlijks 2 netwerkbijeenkomsten;
- Deskundigheidsbevordering voor leerkrachten. Tijdens studiedagen kan Kunstgebouw in 2009 en 2010 totaal circa 20 workshops verzorgen.

De projecten:

- *Kinderboekenweek*: uitbreiden van het aantal deelnemende bibliotheken van 10 naar 14 in 2009 en naar 16 in 2010. Ontwikkeling van een kwalitatief lesboek met cd gebaseerd op het thema dat de Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) jaarlijks kiest voor de Kinderboekenweek. In 2009 zullen Kunstgebouw en ProBiblio het initiatief hernemen om dit lesboek met cd samen met Kunst Centraal (Utrecht) en Artiance Noord-Holland te ontwikkelen. De Kinderboekenweek festivals worden in samenwerking met ProBiblio en de Zuid Hollandse bibliotheken georganiseerd.
- *De Ontdekking*: in 2009 uitzetten op 15 scholen in gemeenten waar nog geen culturele kaart is samengesteld en in 2010 op 15 scholen in de overige gemeenten. Op deze wijze komt er in bijna alle gemeenten van Zuid-Holland een culturele kaart beschikbaar;
- *ZiZiZ*: In 2009 zal Kunstgebouw, analoog aan de Kinderboekenweek, een pilot uitzetten van 3 lokale en/of regionale voorrondes. In 2010, als de pilot succesvol is gebleken, moet het project doorgroeien naar 5 lokale of regionale voorrondes. Kunstgebouw zal repertoire en een liedboek met cd ontwikkelen;
- Uitbreiding initiatieven en projecten om de verbinding tussen binnen- en buitenschools aanbod en leren te versterken. In 2009 en 2010 zal Kunstgebouw 2 projecten geschikt maken voor binnen- en buitenschools gebruik;
- Begeleiding en advisering van gemeenten en regio's bij het ontwikkelen van Cultuurmenu. Het realiseren van deze ambitie is afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek door Bureau Berenschot.

Financiering

Uitgangspunt voor de dienstverlening aan het primair onderwijs is dat de klant - school of schoolbestuur - altijd meebetaalt. De projecten en producten *Kunstmenu*, *Kunst in*

*Uitvoering, Kunstimpuls, Kunst op School, Kinderboekenweek en ZiZiZ nieuwe stijl*² worden bekostigd uit de boekjaarsubsidie.

Voor *De Ontdekking*, versterking van binnen- en buitenschools leren en begeleiding van gemeenten en RAS'sen bij het ontwikkelen van Cultuurmenu, rekent Kunstgebouw op een bijdrage vanuit de Innovatiegelden van de provincie Zuid-Holland (zie hoofdstuk 7).

We tekenen hierbij aan dat, wanneer de Provincie Zuid-Holland op basis van het onderzoek door Bureau Berenschot kiest voor beleidswijzigingen, Kunstgebouw voor af- of ombouw van de projecten *Kunstmenu* en *Kunst in Uitvoering* de nodige tijd zal vragen. Voor deze projecten is Kunstgebouw namelijk langlopende contracten met instituties - onderwijs en gemeenten - aangegaan.

De programmalijn Voortgezet Onderwijs & Middelbaar Beroepsonderwijs

Omgevingsanalyse

Het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs kennen (kunst)vakdocenten. Kunsteducatie krijgt in eerste instantie gestalte in aparte vakken zoals tekenen, beeldende kunst, muziek en de tweedefase vakken culturele en kunstzinnige vorming (CKV) en klassiek culturele vorming (KCV). Tot voor kort kregen VO-scholen CKV-vouchers waarmee leerlingen voorstellingen en tentoonstellingen konden bezoeken. Met ingang van het schooljaar 2008-2009 maken deze vouchers plaats voor de cultuurkaart van € 15 voor elke leerling. Het VSB-fonds stelt de komende twee jaar € 10,- extra per leerling beschikbaar. Voor de meeste scholen biedt dit nieuwe kansen en mogelijkheden om in alle klassen met kunst bezig te zijn. In 2006 hebben we gepeild welke vragen en behoeftes VO-scholen in Zuid-Holland hebben. Hieruit bleek dat de meeste scholen graag ondersteuning krijgen bij de versteviging en inbedding van kunsteducatie in het curriculum.

In de ombouw van het voortgezet onderwijs maken leerlingen kennis met het culturele aanbod, in de bovenbouw (tweede fase) volgt verdieping en reflectie. Een betere aansluiting tussen onder- en bovenbouw is wenselijk. Daarnaast is er sprake van een toenemende samenwerking tussen kunstvakdocenten en maatschappijvakdocenten (geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer), waardoor de vraag naar vakoverstijgende thema's en projecten groeit.

In het voortgezet onderwijs is profilering actueel. Om zich te onderscheiden kiezen scholen voor eigen accenten. Zo profileren scholen zich als sportschool, techniekschool of cultuurschool. Bij cultuurscholen kiezen sommige scholen voor brede participatie, andere juist voor talentontwikkeling (met een traject voor getalenteerde leerlingen). Vanuit deze cultuurscholen ontstaan steeds meer samenwerking en afstemming met kunstvakopleidingen en culturele instellingen.

Het Rijk stimuleerde tussen 2001-2006 met een aparte regeling cultuureducatie in de sector van het beroepsonderwijs en volwassen educatie (BVE). Binnen de MBO's is een ontwikkeling op gang gekomen: de opleidingen zoeken steeds vaker de samenwerking met culturele instellingen op. We zien het als onze taak om in de komende jaren deze ontwikkeling te volgen en MBO's hierbij te ondersteunen.

Rol van Kunstgebouw

Binnen deze programmalijn vervult Kunstgebouw vooral de instandhoudings- en de ondersteuningsfunctie, maar ook de ontwikkel- en platformfunctie.

Kunstgebouw ondersteunt VO-scholen en MBO's bij het samenstellen en ontwikkelen van een aantrekkelijk en passend aanbod voor kunsteducatie. We fungeren als intermediair tussen school en het brede scala aan culturele instellingen. We helpen scholen beter gebruik te maken van het culturele aanbod en instellingen en kunstenaars om hun aanbod beter af te stemmen op de wensen van scholen.

---

² De voorbereidingskosten €28.976 gemaakt in 2008 zijn door Kunstgebouw gefinancierd uit de algemene reserve.

Docenten en medewerkers van culturele instellingen in Zuid-Holland hebben behoefte aan een ontmoetingsplek om kennis te delen, informatie en goede (praktijk)voorbeelden te krijgen en expertise te ontwikkelen. Kunstgebouw speelt hierop in door provinciale expertmeetings rond verschillende thema's te organiseren.

Daarnaast gaan we verder met het opzetten en onderhouden van netwerken. Vooral in de regio's, waar de culturele infrastructuur minder fijnmazig is, is samenwerking het sleutelwoord. Kunstgebouw zal investeren in de regio's door verschillende netwerken te initiëren en helpen verankeren. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de negen Platforms Cultuureducatie (PCE's) die vanaf 2004 zijn opgericht. Kunstgebouw begeleidt en stimuleert het netwerk van deze PCE's door onder meer begeleiding van de cultuurbemiddelaars en het organiseren van bijeenkomsten voor cultuurbemiddelaars en andere betrokkenen. De jaarlijkse *CULTED*-manifestatie, voor het eerst gehouden in 2007, blijkt een goede manier om alle bij de PCE's betrokken partners te informeren, inspireren en stimuleren.

We gaan ons de komende jaren wederom inspannen om ook in de regio's een boeiend en vernieuwend kunstaanbod te realiseren. Zeker gezien het toenemende belang en de taken van de RAS'sen zal er behoefte zijn aan een partner als Kunstgebouw die dankzij een overkoepelende blik de regio's en hun diverse activiteiten kan verbinden. Hierdoor krijgen regioprojecten een provinciebrede uitstraling en krijgen provinciebrede themaprojecten een lokale inbedding ondersteund door de lokale culturele partner. Daartoe vertalen we samen met de PCE's onder meer provinciale formats naar regionale en lokale projecten. Een voorbeeld uit de vorige cultuurplanperiode is *Zuid-Holland Waterland*. Dit is een project over water en waterbeheer met lessuggesties voor de vakken CKV, aardrijkskunde en geschiedenis op VMBO en HAVO. De lessen zijn samen met de cultuurbemiddelaars van de PCE's ontwikkeld.

Kunstgebouw wil de komende cultuurplanperiode het succesvol gebleken *Artscape* verankeren in de regio's. Binnen dit project helpen en inspireren studenten van kunstvakopleidingen als *peer educators* VO-leerlingen in de ontwikkeling van hun kunstdiscipline. De studenten op hun beurt kunnen kennismaken met het voortgezet onderwijs. Behalve meer diversiteit en verdieping in de kunstdisciplines is het de bedoeling dat VO-scholen op den duur zelfstandig hun weg weten te vinden naar de kunstvakopleidingen en gebruik gaan maken van *peer education*. Bij de realisatie van het project betrekken we de lokale en regionale culturele instellingen; zo krijgen deze een rol in de ontwikkeltrajecten van jonge kunstbeoefenaars.

Kunstgebouw wil de komende vier jaar investeren in talentontwikkeling. In de Zuid-Hollandse regio's zijn weinig podia voor jongeren om hun talent te laten zien. En op de bestaande talentenpodia is weinig diversiteit in de getoonde disciplines te zien. Met het project *YOUR STAGE!* wil Kunstgebouw leerlingen de ruimte geven om in de eigen regio hun talenten op het gebied van theater, dans, literatuur, beeldend, muziek en mode te tonen op een podium in de eigen regio. Bijzonder aan deze aanpak is dat leerlingen zelf zorgen voor de totstandkoming van dit podium. Een werkwijze die naadloos kan aansluiten bij maatschappelijke stages. Alle aspecten van het organiseren van een evenement komen aan de orde. Lokale en regionale culturele instellingen worden bij het project betrokken en aan de school gekoppeld. De verschillende regionale podia zullen hun talenten doorverwijzen naar een belangrijk provinciale podium voor talent, *Kunstbende Zuid-Holland*.

Outputdoelstellingen

Kunstgebouw levert de komende cultuurplanperiode de volgende producten en diensten voor het voortgezet en middelbaar (beroeps)onderwijs:

- *Workshops en lessencycli*
Kunstgebouw treedt op als intermediair om kunstenaars in de provincie te verbinden aan VO- en MBO-scholen en zal artistiek en inhoudelijk verantwoorde workshops en lessencycli faciliteren. Per jaar verzorgen docenten ruim 500 workshops en lessencycli op circa 70 scholen, circa 9.000 deelnemende leerlingen;

- *Ondersteuning van netwerken, gemeenten en RAS'sen*
Kunstgebouw begeleidt en stimuleert de negen PCE's door per jaar 4 tot 6 bijeenkomsten te organiseren voor cultuurbemiddelaars en andere betrokkenen; door realisatie van de jaarlijkse provinciale PCE-dag *CULTED* (waar ervaringen en expertise worden uitgewisseld en ingebracht en nieuwe plannen worden ontwikkeld). Jaarlijks 2 thematische expertmeetings voor scholen en culturele instellingen in Zuid-Holland. Het actief volgen en ondersteunen van MBO's in de ontwikkeling naar samenwerking met het culturele veld;
- *Projecten*
Voortzetten en verankeren van het project *Artscape* in de regio's. Jaarlijks nemen, in samenwerking met culturele instellingen, ongeveer 400 leerlingen van 20-25 scholen deel aan dit project.
Ontwikkelen en realiseren van 1 provinciebreed project per jaar; het format leent zich voor vertaling naar een regionaal of lokale cultuureducatieproject. We zetten in op een bereik van 18 schoolklassen;
- *Talentontwikkeling*
Projectontwikkeling en realisatie van *YOUR STAGE!*. Jaarlijks in 1 regio laten groepen jongeren uit de hele regio hun talenten op een podium zien.

Financiering

Uitgangspunt voor de dienstverlening aan het voortgezet en middelbaar (beroeps)onderwijs is dat de klant - school of schoolbestuur - meebetaalt. Deelnemers betalen voor het afnemen van concrete projecten en diensten. De begeleiding en stimulering van de Platforms Cultuureducatie door Kunstgebouw wordt vanuit de boekjaarsubsidie gefinancierd. Dat geldt ook voor de intermediaire functie *Workshops en lessencycli*, de expertmeetings, projectrealisatie *Artscape* en de ontwikkeling en projectrealisatie van 1 provinciebreed project.

Voor de continuering van de Platforms Cultuureducatie (salarissen cultuurbemiddelaars, projectgelden voor de regio's, activiteitenkosten en *CULTED*) in de regio rekent Kunstgebouw op een bijdrage vanuit de Netwerkgelden van de provincie Zuid-Holland. Voor het project *YOUR STAGE!* rekent Kunstgebouw op een bijdrage vanuit de Innovatiegelden van de provincie Zuid-Holland (zie hoofdstuk 7).

Programma Onderwijs financiën

	Subsidie pzn	Deelnemers- bijdragen	Activiteiten- kosten	Loonkosten
Programmalijn PO				
<u>Boekjaarsubsidie</u>				
Kunstmenu	352.964	457.916	494.728	316.152
Kunst in de klas tentoonstellingen	67.360	4.000	40.000	31.360
Kunst in Uitvoering	188.384	138.600	73.236	253.748
Kinderboekenweek Festivals 2009-2012	52.147	2.880	14.235	40.792
Kinderboekenweek Lesboek 2009-2012	10.363	34.675	12.974	32.064
Kunst op School	302.790	100.000	76.850	325.940
Kunstimpuls:				
Kunstcollege 2009-2012	7.386	2.340	1.170	8.556
Advisering 2009-2012	8.120	1.080	500	8.700
ICC-cursussen 2009-2012	45.560	10.000	11.200	44.360
Netwerken 2009-2012	6.802	1.500	2.050	6.252
ZiZiZ nieuwe Stijl 2009*	29.468	8.000	12.000	25.468
	<u>1.071.344</u>	<u>760.991</u>	<u>738.943</u>	<u>1.093.392</u>

* werkelijke kosten ZiZiZ 2009 liggen hoger. De voorbereidingskosten gemaakt in 2008 zijn door Kunstgebouw gefinancierd uit de algemene reserve. Het betreft loonkosten ad. 21.396 en activiteitenkosten ad. 11.900

Programmalijn VO

Boekjaarsubsidie

Platforms Cultuureducatie	80.290	0	10.200	70.090
Expertmeetings VO&MBO	16.258	1.750	3.160	14.848
Veldadviesing MBO	9.600	0	160	9.440
Artscape	32.500	3.500	20.000	16.000
Provinciebreed project	27.018	4.900	20.718	11.200
Workshops&lessencycli	45.374	89.451	79.895	54.930
	<u>211.040</u>	<u>99.601</u>	<u>134.133</u>	<u>176.508</u>

Netwerkgelden Provincie Zuid-Holland*

t.b.v. Platforms cultuurparticipatie	176.300	27.902	204.202	0
CULTED	23.700	0	13.200	10.500
	<u>200.000</u>	<u>27.902</u>	<u>217.402</u>	<u>10.500</u>

* Kunstgebouw heeft een offerte uitgebracht aan de provincie Zuid Holland, waar na goedkeuring de provincie Zuid Holland de opdracht aan Kunstgebouw zal verlenen.

Innovatiegelden Provincie Zuid-Holland

Your Stage!	49.429	0	35.155	14.274
De Ontdekking II	101.600	0	38.320	63.280
	<u>151.029</u>	<u>0</u>	<u>73.475</u>	<u>77.554</u>

3. Het programma Publieke Werken

Het programma Publieke Werken bundelt onze expertise en dienstverlening op het terrein van culturele planologie, beeldende kunst, amateurkunst en volkscultuur. De naam Publieke Werken symboliseert wat cultuur vermag in een samenleving. Alle projecten die de afdeling Publieke Werken realiseert, hebben als karaktereigenschap dat ze sterk gericht zijn op het algemeen publiek. 'Publiek' is daarbij nooit eenduidig en vastomlijnd.

Cultuur is een belangrijke factor voor de kwaliteit van leven in steden en dorpen. Het raakt en verbindt mensen; cultuur verschaft mensen een identiteit, een houvast in tijd en plaats, een verhaal over wie ze zijn en waar ze vandaan komen. Kunstgebouw wil eraan meewerken dat verhaal tot leven te brengen en levend te houden.

Kenmerkend voor de activiteiten van dit programma is dat de bewoners, het landschap en ruimtelijke ordening van de provincie Zuid-Holland centraal staan.

Binnen dit programma zijn twee programmalijnen: *Mooi*: beeldende kunst & culturele planologie en *Meedoen*: amateurkunst & gemeenschapskunst. Het is geen toeval dat de programmalijnen verwijzen naar het provinciale cultuurplan. Wat ons betreft sluiten de doelstellingen van het programma Publieke Werken uitstekend aan op dit cultuurplan. De lijn *Mooi* staat voor het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de provincie; de lijn *Meedoen* staat voor het vergroten van cultuurparticipatie en het vergroten van de leefbaarheid en het welbevinden van de bewoners in Zuid-Holland door ze in aanraking te brengen met kunst en cultuur.

Waar mogelijk zoeken we naar de verbinding tussen *Mooi* en *Meedoen* en kunnen sommige projecten onder beide programmalijnen vallen.

Kunstgebouw werkt voor en samen met diverse subsidiënten en opdrachtgevers: de Provincie Zuid-Holland, gemeenten, RAS'sen, culturele instellingen, woningcorporaties, instellingen in de gezondheidszorg, toerisme, natuur- en landschaporganisaties, het onderwijs en private organisaties. De vragen die aan ons worden gesteld, zijn even divers als de opdrachtgevers en variëren van het ontwikkelen van een kunstenplan voor een toekomstige wijk tot heel open vragen waarbij alleen een locatie bekend is. Het is dé kracht van Kunstgebouw dat zij in staat is om een adequaat en inhoudelijk interessant antwoord te formuleren.

De programmalijn Mooi: beeldende kunst & culturele planologie

Omgevingsanalyse

Het beleidskader *Mooi Nederland* van het Ministerie VROM stimuleert overheden om beter na te denken over de inrichting en bebouwing van de publieke ruimte. Want Nederlanders moeten meer tevreden worden over het hen omringende landschap. Steeds vaker maken cultuurhistorische en artistieke toekomstvisies deel uit van de inrichting van regio's.

Vele eeuwen ontginnen, bouwen, wonen en (water)werken hebben van Zuid-Holland een uniek cultuurlandschap gemaakt. De Provincie Zuid-Holland wil een integraal omgevingsbeleid voeren. Dit houdt in dat culturele waarden meteen vanaf het begin meegenomen worden in ruimtelijke plannen. Zoals in het provinciaal cultuurplan staat: 'Culturele waarden zijn geen verdragingsfactor of kostenpost, maar een verrijking.'

In de vorige cultuurplanperiode is de zogeheten percentageregeling ingevoerd, waarbij een deel van de provinciale investeringen voor grote infrastructurele werken beschikbaar wordt gesteld voor kunstprojecten. De inzet voor de periode 2004-2008 lag bij twee belangrijke projecten: de N470 en de RijnGouweLijn. Met deze percentageregeling wil de Provincie kunst integraal onderdeel laten zijn van het infrastructurele werk. Voor de komende beleidsperiode wil de Provincie de regeling niet alleen inzetten bij verkeers- en vervoersprojecten, maar ook bij provinciale investeringen in groen en water. Gedacht wordt aan bijdragen aan natuur- en recreatiegebieden en aan bijvoorbeeld de kustverbreding.

Bij culturele planologie wordt een bijzondere betekenis toegekend aan de geschiedenis van een plek, de aanwezige monumenten, de lokale tradities en aan de verhalen van de bewoners over hún cultuurlandschap. De resultaten van culturele planologie zijn zichtbaar in de openbare ruimte. Daarmee is het bij uitstek een vorm van cultuurbeleid met een publieksfunctie. Het kan leiden tot het ontwerpen van brugwachtershuisjes of schoolpleinen, het gebruiken van en inspelen op historisch erfgoed gecombineerd met de bijzondere betekenis van een plek (denk aan *Vliegveld Valkenburg*) of het begeleiden van de herinrichting van een gebied met een kunstproject.

Culturele planologie wordt ingezet om de kwaliteiten van een gebied zichtbaar(der) te maken. Beeldende kunstenaars en vormgevers intensiveren en verbeelden met hun werk de cultuurhistorische waarden en ze vergroten daarmee de betrokkenheid van bewoners bij hun leefomgeving. Kunst kan ook het draagvlak voor ruimtelijke veranderingen vergroten. Bestaande landschappelijke en bouwkundige elementen (of dat nu gaat om tastbare monumenten en gebouwen of de geschiedenis van een plek) gaan een verbintenis aan met de omgeving.

Rol van Kunstgebouw

Binnen deze programmalijn vervult Kunstgebouw vooral de ontwikkel- en ondersteuningsfunctie.

Kunstgebouw kan vanuit zijn kennis en deskundigheid zowel input als output voor kunstprojecten in de openbare ruimte leveren. We beschikken over breed georiënteerde netwerken van onder andere kunstenaars, vormgevers en (landschaps-)architecten en zijn daardoor in staat geschikte partijen voor korte of langere tijd aan ons te binden. Daarnaast onderhouden we goede contacten met het onderwijs, het amateurkunstcircuit en gemeenten, regio's en de Provincie. Dat maakt het mogelijk om een kunstproject ten volle te benutten. Die brede doelgroepenexpertise (kennis van het publiek!) is noodzakelijk om de projecten goed uit te kunnen voeren en krijgt dus blijvende aandacht.

Bij kunstprojecten kan Kunstgebouw de rol van conceptontwikkelaar, organisator of bemiddelaar vervullen, maar ook van alle drie tegelijk, al naar gelang de wensen van betrokkenen.

Het publiek is soms eenvoudigweg toeschouwer, bezoeker of bewoner van een plek. De deelname en betrokkenheid van het publiek kan ook actiever zijn. Zo kan het publiek samenwerken met kunstenaars of kan er een educatief project bij het kunstproject ontwikkeld worden. *Mooi* gaat dan over in *Meedoen* en kunst bevordert op die manier gemeenschappelijkheid en sociale cohesie.

Bij onze *Mooi*-projecten staat artistieke kwaliteit voorop. Van daaruit zoeken we naar voor het publiek aansprekende en aantrekkelijke vormen. Kunstgebouw is sterk in het ontwikkelen van innovatieve concepten voor grootschalige en complexe opgaven. Kunstprojecten als *Echt Zien* (rond de aanleg van de N470) bewijzen dat. Ook de komende periode willen we weer een actieve rol als inspirator, initiator en ideeënmachine vervullen. Daarbij willen we onze expertise graag delen en onze methodiek en inzichten overdragen naar partijen in de regio. De *Mooi*-projecten kunnen fungeren als voorbeelden voor de betrokken regio's en nieuwe culturele infrastructuur ontsluiten.

Kunstgebouw heeft de afgelopen periode een belangrijke rol vervuld bij uitvoering van de al genoemde percentageregeling. Diverse kunstprojecten rondom de N470 zijn onder de noemer *Echt zien* inmiddels uitgevoerd: *De leukste file van Nederland* van Artgineering, *Zirkus Zeppelin* van Florentijn Hofman en een debattenreeks in het Nederlands Architectuurinstituut te Rotterdam onder leiding van Bas Heijne. Deze projecten waren succesvol, ook op publicitair en communicatief vlak. Bovendien leverden ze een belangrijke spin-off voor kunsteducatie. Het blijvende kunstwerk *Joe en Joey* van Lars Spuybroek (Nox architecten) wordt eind 2008 opgeleverd, evenals de moderne roadmovie van kunstenaar Jeanne van Heeswijk.

Deze elementen – meerjarige, blijvende kunstprojecten en een sterke koppeling met kunsteducatie – zijn essentieel voor projecten binnen de percentageregeling. Daarnaast zetten we in op algemene publieksparticipatie en koppelingen met amateurkunst. In de komende cultuurplanperiode speelt Kunstgebouw wederom een rol bij de percentageregeling. Voor kunst rond de RijnGouweLijn hebben we begin 2008 een plan van aanpak geschreven. Het accent ligt hierin op blijvende kunstuitingen met de thema's natuur, technologie en kunst geïntegreerd in het ontwerp van tram en haltes. De uiteindelijke uitvoering loopt parallel met de planning van de RijnGouweLijn tot 2015. Kunstgebouw zal voor nog twee projecten in de loop van deze cultuurplanperiode een inhoudelijk plan van aanpak ontwikkelen.

De opdrachtgevers binnen deze programmalijn zijn onder andere de Provincie, gemeenten en woningcorporaties; (inhoudelijke) samenwerkingspartners zijn onder andere SKOR, Groenvoorziening Zuid-Holland, Erfgoedhuis Zuid-Holland en natuur- en landschapsinstellingen.

Van oudsher had Kunstgebouw een adviseringstaak voor beeldende kunst en vormgeving. We hechten er waarde aan om onze kennis en kunde beschikbaar te stellen aan gemeenten en instellingen in de provincie. Daarom zal Kunstgebouw adviezen blijven geven aan gemeenten, regio's en de Provincie.

Hieronder valt ook het documentatiebestand Beeldende Kunst. Continuering van het documentatiebestand is onderwerp van nader overleg in 2009.

Outputdoelstellingen

1. Uitvoering percentageregeling
  - a) Continuering van het kunstproject rond de RijnGouweLijn. Hierbij in acht nemend dat de uitvoering van het kunstplan de volgende beleidsperiode overschrijdt.
Doelstellingen:
    - Het realiseren van een icoon in de regio zodanig dat het kunstproject een duidelijke reflectie is van de huidige tijd en zichtbaar kwaliteit heeft en bewoners / reizigers het als een icoon ervaren;
    - Educatie als integraal onderdeel van het kunstplan.
  - b) Daarnaast het ontwikkelen en begeleiden van nieuwe kunstenplannen/projecten in het kader van de percentageregeling, waarbij educatie een integraal onderdeel vormt;
2. Advisering en netwerkontwikkeling in 2009
  - Kunstgebouw zal per jaar 10 tot 15 adviezen geven conform de opzet van de afgelopen cultuurplanperiode;
  - Uitwisseling van kennis en inzichten met en voor gemeenten en non-profit organisaties;
  - Verkennen van de mogelijkheden van samenwerking met meerdere RAS'sen;
  - Planontwikkeling in het kader van de provinciale culturele themajaren.
3. Beëindiging documentatiebestand Beeldende Kunst in 2009.
  - Zorg dragen voor een goede afbouw.

Financiering

De start wordt gemaakt vanuit de boekjaarsubsidie. Deze stelt Kunstgebouw in staat om netwerken te ontwikkelen en onderhouden en zo voldoende kritische massa te genereren. Zoals gezegd is een brede doelgroepenexpertise een noodzakelijke voorwaarde voor het ontwikkelen en (helpen) realiseren van projecten. Deze concrete projecten en diensten worden vervolgens gefinancierd door klanten en opdrachtgevers. Zo heeft Kunstgebouw in 2008 enkele langlopende projecten in opdracht van derden verworven. Een woningcorporatie heeft ons gevraagd een kunstenplan te ontwikkelen en te begeleiden voor een herstructureringswijk (Babberspolder Oost, Vlaardingen) en voor de renovatie van een bestaande woonwijk (Hoofdstedenbuurt, Vlaardingen). Verder heeft een

ontwikkelingsmaatschappij onze advisering en begeleiding gevraagd voor kunst in een nieuwe wijk (Nieuw Leyden). Alle drie de projecten kennen een duur van minimaal vier jaar.

Programmaliijn Meedoen: amateurkunst & gemeenschapskunst

Omgevingsanalyse

De definities van kunst en cultuur verschuiven. Veel mensen - ook beleidsmakers - denken bij die begrippen aan de traditionele kunstdisciplines. Maar het spectrum waarbinnen mensen aan 'kunst' en 'cultuur' doen is veel breder. Zo zijn er invloeden vanuit de populaire cultuur, (multi)media, lifestylecultuur en entertainment, vanuit jongerencultuur en vanuit andere culturen. Naast musea, galleries, theater- en concertpodia is cultuur ook te vinden in kerken, winkels, fabrieken, buurthuizen, scholen, clubs en cafés en op radio en tv, internet. Hoge cultuur, populaire cultuur, volkscultuur, gemeenschapskunst (*community arts*) en toegepaste creativiteit werken op elkaar in en daar kunnen boeiende cross-overs uit voortkomen.

Kortom, het culturele palet is diverser dan ooit. Dat betekent dat er veel kansen zijn om mensen te laten genieten van en te laten meedoen aan kunst en cultuur. Amateurkunst en volkscultuur zijn dan ook, naast cultuureducatie, de centrale programmaliijnen in het nieuwe Fonds voor Cultuurparticipatie.

Culturele diversiteit betekent niet alleen een veelheid aan kunstdisciplines, maar ook een veelheid aan beoefenaren: jong en oud, professional en amateur, alle Nederlanders (nieuw en oud). Bevorderen van actieve participatie is het speerpunt in het provinciale cultuurplan. Het is de uitdaging al die verschillende mensen samen te brengen in kunstprojecten. Bij gemeenschapskunst gaan sociale cohesie en cultuurbereik hand in hand.

Bij gemeenschapskunst staat niet de kunstenaar of ontwerper centraal, maar het proces en het gemeenschappelijke resultaat. Dat kan een kunstwerk zijn, een weekendmanifestatie of een andere vorm. Er wordt altijd gestreefd naar een zo hoog mogelijk artistieke kwaliteit, daar is de kunstenaar of ontwerper verantwoordelijk voor. Het belangrijkste is echter het proces van samenwerken aan een gemeenschappelijk doel met een mooi eindresultaat waar iedereen trots op kan zijn.

Samenwerken kent overigens vele varianten. Binnen een goed gemeenschapsproject kunnen bewoners de bijdrage leveren die zij zelf wensen, van intensieve betrokkenheid tot incidentele participatie. Ruimte voor een persoonlijke keuze is belangrijk. De samenwerking bevordert integratie tussen de deelnemers onderling en betrokkenheid bij de eigen leefomgeving.

Een mooi voorbeeld is *50pk*, een pilotproject dat Kunstgebouw samen met vijf centra voor de kunsten ontwikkelde. In april 2008 presenteerde een veelheid aan instellingen een speciaal cultureel aanbod voor 50-plussers, een doelgroep die in onze samenleving steeds prominenter wordt. De centra werkten daartoe niet alleen samen met culturele instellingen als theaters, musea, bibliotheken en filmhuizen, maar ook met zorginstellingen en ouderenbonden. Tijdens deze eerste editie participeerden twintig instellingen. Behalve een succesvolle cultuurmaand leverde *50pk* de aanzet tot meerjarige samenwerkingsverbanden. Partners en betrokkenen (zoals zorginstellingen, restaurants, fitnesscentra, ouderenbonden en culturele instellingen) konden profiteren van elkaars expertise.

Het opbouwen van een netwerk is een goede manier om dit te bereiken, evenals regiogericht werken. Kunstgebouw regisseert deze netwerkontwikkeling. De komende beleidsperiode willen we de potentie die *50pk* heeft blootgelegd verder benutten. We streven naar een jaarlijkse groei van het aantal deelnemende instellingen en het aantal bezoekers aan het speciale programma.

Een ander recent voorbeeld van gemeenschapskunst is het project *Licht is de machine* in een voormalige hangar op Vliegveld Valkenburg. Het is een sterk locatiegebonden project met de vier woonkernen Rijnsburg, Katwijk, Wassenaar en Valkenburg. De werkperiode is

kort en intensief. Een professional (in dit geval Paul Koek van de Leidse Veenfabriek) en verenigingen uit de deelnemende gemeenten (vooral dans,- musical,- en muziekverenigingen) werken samen aan de muziekproductie *Licht is de machine*. Het gaat erom diverse doelgroepen te vinden en te binden aan cultuur. Juist de wisselwerking tussen amateurkunst en professionele kunst kan zorgen voor een bijzonder resultaat waarbij de deelnemers elkaar hebben ontmoet (netwerkvorming en culturele infrastructuur) en zo elkaar in de toekomst wellicht makkelijk kunnen vinden. Gemeenschapskunst levert een positieve bijdrage aan de beleving van de directe leefomgeving. Talent kan ontdekt worden en groeien en amateurkunstenaars kunnen leren van professionals.

Rol van Kunstgebouw

In deze programmalijn staan de ontwikkel- en ondersteuningsfunctie centraal.

Kunstgebouw volgt de ontwikkelingen op de voet en speelt flexibel in op vragen van regio's en instellingen die de komende jaren handen en voeten moeten geven aan actieve participatie en culturele diversiteit. Vernieuwing, netwerk- en talentontwikkeling zijn sleutelwoorden in onze dienstverlening.

We richten ons, conform de lijn van het provinciale cultuurbeleidsplan, vooral op actieve participatie van jeugd, jongeren, senioren en medelanders. De dienstverlening behelst advisering, het ontwikkelen van vernieuwende en verbredende concepten, procesbegeleiding en desgewenst projectrealisatie. Doel is het opzetten van voorbeeldprojecten waarvan het format herhaalbaar en overdraagbaar is naar diverse gemeenten en regio's. Zo bevorderen deze projecten ook bovenlokale samenwerking. De komende jaren zal Kunstgebouw de (cultuureducatieve) mogelijkheden van volkscultuur nader verkennen en het begrip operationaliseren. Doel is om onze partners handvatten aan te reiken om met volkscultuur aan de slag te gaan.

We gaan bestaande netwerken en samenwerkingsverbanden intensiveren en zetten daarnaast in op nieuwe verbanden. Bijvoorbeeld met zorginstellingen, woningcorporaties, instellingen voor welzijn, toerisme en natuur en creatieve industrie.

Opdrachtgevers en partners binnen deze programmalijn zijn de Provincie Zuid-Holland, RAS'sen, gemeenten, centra voor de kunsten, culturele instellingen, woningcorporaties, kunstvakopleidingen, de Popunie, PJ Partners en kunstenaars.

We zullen inspelen op nieuwe mogelijkheden en al beproefde concepten continueren en verder uitbouwen. Concreet gaat het om de volgende initiatieven:

Het provinciale themajaar

In 2008 introduceerde de Provincie Zuid-Holland voor de eerste keer het themajaar Cultuur. Dit jaar was het thema Landgoederen en buitenplaatsen. In 2009 is dat Limes en Fort Wierickerschans, 2010 staat in het teken van Waterlinies en vaarwegen en in 2011 draait het om Kinderdijk en molens.

Het themajaar komt voort uit het provinciale erfgoedbeleid en heeft als hoofddoel het voor een breed publiek toegankelijker maken van typerend Zuid-Hollands erfgoed. De thema's zijn gekozen op hun regionale betekenis en schaalniveau. Waar mogelijk worden er verbanden gelegd met kunst en architectuur, natuur en landschap, economie, recreatie en toerisme. Educatie voor jeugd en/of jongeren is een integraal onderdeel van het concept. We willen immers deze doelgroepen stimuleren in actieve cultuurparticipatie.

Voor Kunstgebouw bieden de themajaren tal van aanknopingspunten voor gemeenschapskunstprojecten in de regio. Dit jaar zijn we al gestart met een regionaal project in een voormalige hangar op Vliegveld Valkenburg. Dit vliegveld bevindt zich bij Katwijk, een van de pleisterplaatsen langs de Romeinse Limes. Het project sluit inhoudelijk aan bij het themajaar 2009. Ook de volgende themajaren wil Kunstgebouw vertalen naar regionale projecten.

Volkscultuur

Volkscultuur gaat over de cultuur van het dagelijkse leven vroeger en nu. Bij volkscultuur horen alledaagse voorwerpen, gewoonten en gebruiken, tradities en rituelen, normen en waarden, roots en identiteit. Volkscultuur is belangrijk cultureel erfgoed (materieel en vooral ook immaterieel) waarin de identiteit van een samenleving zichtbaar is.

Door projecten te ontwikkelen rond volkscultuur kan Kunstgebouw Mooi en Meedoen koppelen. Want bij culturele planologie (Mooi) wordt een bijzondere betekenis toegekend aan lokale tradities en aan de verhalen van de bewoners over hún cultuurlandschap. Door volkscultuur als uitgangspunt te nemen komen zowel de landschappelijke kwaliteiten van een gebied als de deelname en eigen verhalen van bewoners tot hun recht. We willen de komende cultuurplanperiode minimaal één project per jaar rondom volkscultuur ontwikkelen.

Gezichtsbepalend

Met *Gezichtsbepalend* zetten wij de spotlight op de kwaliteit van een kunstenaar en diens bijdrage aan kunst en cultuur in het algemeen en op de provincie Zuid-Holland in het bijzonder.

Gezichtsbepalend houdt in dat de geselecteerde kunstenaar het middelpunt is van een kunstproject dat ook door de kunstenaar zelf vormgegeven mag worden. Daarbij wordt altijd een relatie gelegd met de samenleving.

In 2008 is Conny Janssen, choreograaf en artistiek leider van Conny Janssen danst, gevraagd om een project vorm te geven en zo een breed publiek van haar oeuvre op de hoogte te brengen. Conny Janssen gaat met cineast Sonia Herman Dolz een film maken, een symbolisch beeldverhaal, waarin ze de grenzen van de danstaal verkent. Kunstgebouw draagt zorg voor het publieksbereik, participatie en de bijbehorende educatie. Het educatieve materiaal wordt na afloop van het project onderdeel van *Kunstmenu* en *Kunst in uitvoering*.

Er komt van de film van Janssen en Dolz een aparte versie die vanaf 2009 wordt vertoond op Zuid-Hollandse basisscholen. Verankering in de kunsteducatie op scholen is een belangrijk onderdeel van het zichtbaar maken van 'het mooiste van Zuid-Holland'.

Kunstgebouw wil dit kunstproject, waarbij een individu centraal staat die als gezichtsbepalend voor Zuid-Holland kan worden ervaren, graag continueren. Alle disciplines komen in aanmerking en er is altijd een sterke koppeling met het onderwijs. Zuid-Holland heeft voldoende kunstzinnig potentieel om de projecten nog jaren voort te laten bestaan. Die culturele rijkdom wil Kunstgebouw graag ook de komende vier jaar voor het voetlicht brengen.

Theaterfabriek

We vinden dat het bieden van een theateropleiding zoals die nu wordt aangeboden in samenwerking met het Rotterdams Centrum voor theater (RCth) aan individueel geïnteresseerden niet meer tot onze kernactiviteiten behoort. Te meer daar dit onvoldoende uitstraling heeft naar gemeenten buiten Rotterdam. Daarom gaat Kunstgebouw de komende cultuurplanperiode de samenwerking met het RCth in de Theaterfabriek financieel afbouwen. Overigens betreft het hier een gezamenlijke financiering met de gemeente Rotterdam en de deelnemers zelf.

Outputdoelstellingen

Kunstgebouw levert de komende cultuurplanperiode de volgende producten en diensten rondom Meedoen: amateurkunst & gemeenschapskunst:

- Vervolg van seniorenproject *50pk* zodanig dat het aantal deelnemende instellingen groeit. Dit realiseert Kunstgebouw door een grotere samenwerking te genereren tussen instellingen (lokaal, regionaal, provinciebreed) op het gebied van marketing en pr, aanbod, netwerkontwikkeling, conceptontwikkeling en bereik van 50+. Het vervolg bevat een cultuurmaand in april 2009 en een conferentie *50pk* in november 2009.

- 1 regioproject per 2 jaar.
Het project is geslaagd wanneer er in samenwerking met de regio een blauwdruk ligt voor een cultuurproject dat na afloop van het project wordt overgenomen door partners in de regio en/of (als onderdeel van de culturele paragraaf) door de RAS.
- Jaarlijks het project Volkscultuur inzetten ten behoeve van het provinciale themajaar Cultuur. Naast de provinciale doelstellingen rond het themajaar, streeft Kunstgebouw de volgende doelstellingen na:
  - Het bevorderen van cultuurbereik en cultuureducatie in dat gebied.
  - Het bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit
  - Het stimuleren van samenwerking tussen professionals en amateurs
  - Versterken van de regionale identiteit
  - Het bevorderen van bovenlokale samenwerking.
- Gezichtsbepalend 1 keer per 2 jaar met een sterke koppeling naar het onderwijs.
- Meet the Maestro:
  - Afronding Meet the Maestro 2008
- Theaterfabriek:
  - Zorg dragen voor een goede afbouw.

Financiering

De start wordt gemaakt vanuit de boekjaarsubsidie. Net als bij de programmalijn *Mooi* stelt deze Kunstgebouw in staat om netwerken te ontwikkelen en te onderhouden en zo kritische massa te genereren. Vanuit die basis kunnen we projecten ontwikkelen in opdracht van en gefinancierd door derden.

Vanuit de boekjaarsubsidie zal er een concept ontwikkeld worden voor de culturele themajaren. Binnen dit concept is educatie voor jeugd en/of jongeren een integraal onderdeel; we willen immers deze doelgroepen actief betrekken bij de nog te ontwikkelen activiteiten. Ten behoeve van de uitvoeringskosten zal Kunstgebouw een aanvraag indienen bij de provincie Zuid Holland.

Daarnaast rekent Kunstgebouw voor 50pk en projecten rond volkscultuur op een bijdrage uit de Innovatie- en Netwerkgelden van de provincie Zuid-Holland (zie verder hoofdstuk 7).

Programma Publieke Werken financiën

	Subsidie pzh	Deelnemers- bijdragen	Activiteiten- kosten	Loonkosten
<u>Boekjaarsubsidie</u>				
Programmalijn Mooi				
Kennisdeling/advisering	75.000	0	7.160	67.840
Documentatiebestand bk	21.000	0	4.832	16.168
	96.000	0	11.992	84.008
Programmalijn Meedoen				
Regioproject	100.000	0	58.540	41.460
Theaterfabriek	13.780	0	12.500	1.280
Gezichtsbepalend	60.000	0	35.240	24.760
	173.780	0	106.280	67.500
<u>Innovatiegelden Provincie Zuid-Holland</u>				
50pk	115.000	20.000	83.500	51.500
Volkscultuur	90.102	20.000	80.962	29.140
	205.102	40.000	164.462	80.640
<u>Culturele Planologie 1% regeling</u>				
RijnGouwelijin (excl. Uitvoeringskosten)	65.800	0	6.160	59.640
Waterproject (excl. Uitvoeringskosten)	65.800	0	6.200	59.600
Fietspadenproject (excl. Uitvoeringskosten)	65.800	0	6.200	59.600
	197.400	0	18.560	178.840
<u>Afronding Meet the Maestro 2008</u>				
Meet the Maestro 2008	0	119.910	110.902	9.008
	0	119.910	110.902	9.008
<u>Projecten derden</u>				
Babberspolder Oost (excl. Uitvoeringskosten)	0	43.920	5.000	38.920
Begeleiding opdrachten derden (excl. Uitv.kst)	0	69.342	8.000	61.342
	0	113.262	13.000	100.262
<u>Themajaren</u>				
Uitvoering project ihkv themajaar	90.000	0	68.820	21.180
	90.000	0	68.820	21.180

4. Het programma Innovatie

Het programma Innovatie is gericht op het ontwikkelen en initiëren van nieuwe concepten, diensten en processen. Voor ons is innovatie meer dan een modewoord. Het staat voor de dynamiek van onze organisatie en van het culturele veld.

Algemeen doel van dit programma is het verbeteren en vernieuwen van onze dienstverlening. Dat kan gaan om een nieuw product, maar net zo goed om een betere toepassing en gebruik van bestaande producten. Ook vernieuwende samenwerkingsvormen en het introduceren of overdragen van een Kunstgebouw-product aan collega-instellingen vallen voor ons onder innovatie.

Het programma Innovatie is in eerste instantie intern gericht: implementatie en uitvoering vinden binnen de andere programma's van Kunstgebouw plaats. Het programma fungeert als trait d'union tussen deze twee programma's en waarborgt een integrale aanpak van nieuwe beleidsmatige en inhoudelijke thema's. Een nieuw initiatief of idee (van binnen of van buiten) wordt eerst getoetst binnen het programma Innovatie: biedt het voldoende aanknopingspunten met actuele ontwikkelingen en trends? Loont het de investeringen? Is het vernieuwend genoeg? Kan het als voorbeeld en stimulans fungeren voor vernieuwing en verbreding (zowel in de zin van culturele diversiteit als netwerkvorming)?

Het programma is ook bedoeld om te voorkomen dat projecten eendagsvliegers blijven. Kunstgebouw wil zorgen voor betere overdraagbaarheid, vervolgtrajecten en innesteling in de culturele infrastructuur. De dialoog met onze klanten en gebruikers is daarbij van wezenlijk belang.

Dit programma telt drie programmalijnen: *Concept- & Productontwikkeling*, *Mediawijsheid* en *Kennisdeling*. De eerste twee zijn voornamelijk intern gericht, de derde is bij uitstek extern gericht.

De programmalijn Concept- & Productontwikkeling

Omgevingsanalyse

De aandacht voor innovatie is groot, zowel vanuit de landelijke, provinciale en gemeentelijke overheid als vanuit het onderwijs en maatschappelijke organisaties. Vanuit de wens om een stevig kunst- en cultuurbeleid op te bouwen worden tal van (beleids-)initiatieven genomen. Kunstgebouw overziet het hele veld en kan verbindingen leggen en zo een integrale benadering bewerkstelligen.

De Provincie Zuid-Holland noemt innovatie - naast kennisdeling en bovenregionale netwerkvorming – als centrale noties in haar beleid voor cultuurparticipatie. Ze wijst daarbij boekjaarinstantellingen als Kunstgebouw aan als partijen om deze innovatie en kennisoverdracht te realiseren. Een substantieel deel van de gelden uit het Fonds voor Cultuurparticipatie zal de provincie besteden aan innovatie op de drie themagebieden van dit fonds, te weten amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur.

Kunstgebouw onderschrijft het belang van voortdurende vernieuwing. Voor een daadkrachtig en dynamisch kunst- en cultuurbeleid is het belangrijk de polsslag van de tijd bij te houden. Alleen zo kun je inspelen op nieuwe trends en ontwikkelingen.

Individualisering is zo'n trend. Mensen worden steeds meer centraal gezet als eigenaar van hun eigen leerproces. Daarmee worden de wensen en behoeftes diverser. Dat vraagt van instellingen de nodige flexibiliteit.

Een andere ontwikkeling is de toenemende nadruk op eigen verantwoordelijkheid. De Provincie Zuid-Holland legt bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid voor goede culturele voorzieningen neer bij gemeenten en RAS'sen. De landelijke overheid vraagt scholen een eigen cultuurvisie te ontwikkelen. Meer eigen verantwoordelijkheid betekent meer eigen keuzes ofwel diverse profielen met een bijbehorende diversiteit aan vragen.

Binnen het onderwijs zijn een leven lang leren, de verhouding tussen binnen- en buitenschools leren en doorgaande leerlijnen belangrijke tendensen. Allemaal terreinen waar

ook met kunst- en cultuurbeleid bij aangehaakt kan worden. Een instelling als Kunstgebouw kan scholen helpen deze vernieuwing vorm te geven en kunsteducatie van hoge kwaliteit te verwezenlijken.

Rol van Kunstgebouw

Binnen deze programmalijn staat de ontwikkelingsfunctie centraal.

Kunstgebouw fungeert als de antenne die nieuwe geluiden weet op te vangen en deze vervolgens te vertalen in pilots, vernieuwende concepten en nieuwe samenwerkingsverbanden. We willen de samenwerking voortzetten, uitbreiden en opzetten met collega-instellingen en partners zoals Probiblio, Erfgoedhuis, Koninklijk Conservatorium, BisK (Brabants Instituut voor School en Kunst), centra voor de kunsten en kunstenaars. We spelen daarbij flexibel in op de steeds diverser wordende vragen van gemeenten, regio's, scholen en maatschappelijke organisaties.

Alvorens een nieuw initiatief meteen in een van onze twee inhoudelijk programma's (Onderwijs en Publieke Werken) onder te brengen, worden binnen het programma Innovatie de haalbaarheid, vernieuwende meerwaarde en mogelijkheden ervan onderzocht. Een integrale aanpak staat daarbij voorop.

We leggen verbanden tussen de diverse beleidsterreinen. Bij elk project onderzoeken we de educatieve mogelijkheden. Zo ontstaan vanuit deze programmalijn nieuwe impulsen voor kunsteducatie die binnen de andere twee programma's weer concrete producten als lespakketten, workshops en docentenhandleidingen opleveren.

De medewerkers van deze programmalijn leveren nieuwe concepten en producten. Dit doen ze op verzoek van de andere twee programma's, op eigen initiatief of in antwoord op een externe vraag.

Outputdoelstellingen

Kunstgebouw levert de komende cultuurplanperiode de volgende diensten:

- In opdracht en t.b.v. de programma's Onderwijs en Publieke Werken worden jaarlijks acht tot tien nieuwe concepten en producten ontwikkeld (die vervolgens binnen de andere 2 programma's geïmplementeerd en uitgevoerd worden);
- Het binnen vier jaar geschikt maken van 2 onderwijsprojecten voor binnen- en buitenschools gebruik;
- Het selecteren van nieuwe ideeën op basis van haalbaarheid, hanteerbaarheid en vernieuwing; zodanig dat minimaal 2 van de criteria (bereik, participatie, educatie) in de doelstellingen opgenomen zijn;
- Het leggen van verbanden tussen de beide andere programma's, zodanig dat de integraliteit van projecten en producten gewaarborgd wordt ;
- Het geven van nieuwe impulsen voor kunsteducatie zodanig dat vernieuwende ontwikkelingen aansluiten op de vraag en behoefte vanuit het onderwijs;
- Het onderzoeken van haalbaarheid en overdraagbaarheid van nieuwe producten, zodanig dat derden hiervan gebruik kunnen maken.

Financiering

Innovatie laat zich niet direct uitbetalen door klanten. Het vergt juist een investering om nieuwe wegen te verkennen. Deze programmalijn zal in eerste instantie bekostigd worden vanuit de boekjaarsubsidie en uit het Fonds voor Cultuurparticipatie. Daarnaast betalen afnemers van concrete producten een deel van de ontwikkelkosten terug.

De programmalijn Mediawijsheid

Omgevingsanalyse

'Cultuur levert een bijdrage aan Nederland, digitalisering en medialisering vergroten deze bijdrage. De mogelijkheid tot expressie en reflectie in het digitale domein zijn oneindig'. Een citaat uit *Kunst van Leven*, de door het ministerie van OCW opgestelde hoofdlijnen voor het cultuurbeleid in deze kabinetsperiode.

Mediawijsheid staat volop in de belangstelling. Wetenschappers wijzen op de risico's, maar evenzeer op de mogelijkheden van nieuwe media. Nieuwe media leiden tot nieuwe manieren van sociale omgang, nieuwe manieren van kijken en leren, nieuwe manieren van werken en nieuwe kunstvormen. Vooral jongere cultuurliefhebbers geven de voorkeur aan actieve cultuurparticipatie (de *lean forward generation*) boven passieve consumptie (*lean back*). Oftewel: de consument van gisteren is de producent van vandaag. De 'professionals' hebben niet langer het exclusieve recht op het creëren van welke inhoud dan ook. Creatie is gedemocratiseerd. De zogeheten 'prosumers' (iedereen is tegelijkertijd producent en consument) openen nieuwe wegen. Jongeren zijn in deze toonaangevend, ze zijn beter op de hoogte van de ontwikkelingen en mogelijkheden dan hun docenten en ouders. Wie wil weten hoe de wereld van morgen eruit ziet, kan niet om nieuwe media – en jongeren - heen.

Onlangs is, in opdracht van het kabinet, het landelijk Expertisecentrum Mediawijsheid gestart. De activiteiten van het centrum worden gebundeld rond drie programmalijnen:

- Mediavaardigheden en bewustzijn;
- Het stimuleren van sociale participatie via media;
- Innovatief en experimenteel mediagebruik.

Vooral de laatste programmalijn raakt in het hart van kunsteducatie: het gaat uit van het benutten van kansen en nieuwe mogelijkheden van moderne media. Maar ook de participatie via media biedt Kunstgebouw veel mogelijkheden om kunst te ontsluiten en om nieuwe doelgroepen te interesseren voor kunst en cultuur. We richten ons daarbij op de inspirerende, participerende en kunsteducatieve aspecten van mediawijsheid.

Rol van Kunstgebouw

Binnen deze programmalijn staan de ontwikkel- en ondersteuningsfuncties centraal.

Onder de noemer *Mediafabriek* heeft Kunstgebouw in de afgelopen cultuurplanperiode extra aandacht besteed aan nieuwe media. Dat leverde diverse mooie projecten op, zoals *MonsterMedia* en *Codex KIT*. Kunstgebouw is al jaren koploper op dit terrein.

De nieuwe uitdaging is om meer samenhang in aanbod en aanpak te brengen. Daarom kiezen we voor de komende cultuurplanperiode mediawijsheid als speerpunt voor vernieuwing.

We hebben een rol te vervullen als innovator. Als bovenlokale organisatie beschikt Kunstgebouw over een helikopterblik op ontwikkelingen rondom mediawijsheid. We kunnen initiatieven bundelen en zijn in staat om grotere projecten te realiseren die, vooral in het onderwijs, vanaf de 'vloer' niet te realiseren zijn. We kunnen zo een belangrijke rol vervullen in het overbruggen van de kloof die momenteel bestaat tussen de *digital natives* (de jongeren, leerlingen) en *digital immigrants* (ouders, docenten).

Vanuit de programmalijn mediawijsheid worden projecten en producten voor de andere twee programma's bedacht en ontwikkeld. Als doelgroep kiezen we niet één enkel individu ('ik-ontwikkeling'), maar groepen, clusters of instituties ('wij-ontwikkeling'). Hanteerbaarheid en haalbaarheid zijn daarbij essentieel.

De komende jaren gaan we met onze partners de kansen benutten die er liggen voor nieuwe artistieke experimenten, het ontsluiten van cultuur en het vergroten van het publieksbereik via de nieuwe media. Dit staat altijd in relatie tot de kunsten en de gebruiksmogelijkheden in het onderwijs.

Mogelijke opdrachtgevers en partners binnen deze programmalijn zijn Probiblio, Erfgoedhuis Zuid-Holland, scholen (PO, VO en ROC), Kennisnet, KlasseTV, Ranj, Hootchie Cootchie Mediacollectief, PCE's, Digital Playground, Waag Society, Museum voor Communicatie, regionale omroepen en de SKVR-Beeldfabriek.

Wat nu nog speerpunt van vernieuwing is, kan na 2012, in de volgende cultuurplanperiode, een geïntegreerd product zijn. Doel is dat mediawijsheid een niet meer weg te denken onderdeel van cultuureducatie wordt.

Outputdoelstellingen

Kunstgebouw levert de komende cultuurplanperiode de volgende diensten rondom mediawijsheid:

- Advisering over mediawijsheid zodanig dat nieuwe media in relatie tot kunsteducatie meer bekendheid krijgt en kan worden opgenomen in het aanbod van instellingen en in het curriculum van het onderwijs;
- Kennisontwikkeling, kennisbundeling en kennisdeling op het terrein van mediawijsheid; door middel van een website en publicaties in vakbladen
- Deelnemen aan, initiëren en (mede) organiseren van 2 tot 4 expertmeetings en netwerkbijeenkomsten per vier jaar;
- Het, gezamenlijk met externe partners, initiëren en ontwikkelen van 2 innovatieve projecten mediawijsheid in vier jaar voor de programma's Onderwijs en Publieke Werken, waarbij de kunsteducatieve en creatieve kanten inspiratiebron of uitgangspunt zijn.

Financiering

Een deel van de ontwikkeling van projecten wordt betaald vanuit de boekjaarsubsidie. Gebruikers betalen een bijdrage in de kosten. Daarnaast rekent Kunstgebouw op substantiële bijdragen uit het Fonds voor Cultuurparticipatie en andere fondsen.

De programmalijn Kennisdeling

Omgevingsanalyse

In onze huidige kenniseconomie is het beschikbaar stellen én het op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen van groot belang. Dat geldt ook voor de beleidsterreinen kunst en cultuur.

Waar partijen samenwerken, krijgt vernieuwing een kans. Kennismaking met een andere aanpak, uitwisseling van ervaringen en informatie leveren nieuwe inzichten op. Bovendien is meer massa vaak domweg een voorwaarde voor een succesvol en haalbaar project. Als provinciale instelling overziet Kunstgebouw het hele veld en kan het partijen samenbrengen en verbindingen leggen.

De komende jaren wordt interactie met de klant steeds belangrijker. Er zal niet langer sprake zijn van eenrichtingsverkeer, waarbij de een aanbiedt en de ander afneemt. In de toekomst gaat het om samen optrekken en samen nadenken over de beste aanpak en het best passende product.

Rol van Kunstgebouw

Binnen deze programmalijn staan de ondersteunings- en platformfunctie centraal.

In de afgelopen beleidsperiode heeft Kunstgebouw zich nadrukkelijker geprofileerd als expertisecentrum. We hebben kennis en informatie gegenereerd en beschikbaar gesteld aan onze externe netwerken en doelgroepen. Dat gebeurde in de vorm van rapporten, expertmeetings, netwerkbijeenkomsten, symposia en debatten. In de komende cultuurplanperiode bouwen we dat verder uit met de programmalijn Kennisdeling.

Kunstgebouw zal stapsgewijs en in toenemende mate provinciale en regionale bijeenkomsten voor diverse doelgroepen organiseren en zorg dragen voor goede overdracht van bewezen projectformules. Dat gebeurt wederom in onderling overleg dan wel gezamenlijk met collega-instellingen en partners zoals de Provincie Zuid-Holland, Platforms cultuureducatie, Erfgoedhuis Zuid-Holland, JSO, RTV West en TV Rijnmond, Cultuurnetwerk Nederland, RAS'sen, gemeenten en centra voor de kunsten.

Klanten en partners kunnen bij ons terecht met vragen en voor advies. We zullen op al die vragen een antwoord geven, ook al zal dat in een aantal gevallen een doorverwijzing zijn. Daarnaast kent en onderhoudt Kunstgebouw diverse praktijk- en kennisnetwerken binnen onder meer het onderwijs, amateurkunst, gemeenten, regio's en professionele kunst.

Outputdoelstellingen

- het (mede)organiseren en/of uitvoeren van 1 (werk)conferentie of expertmeeting per 2 jaar in samenwerking met, of op initiatief van de andere twee programma's;
- het (mede) organiseren en/of uitvoeren van netwerkbijeenkomsten en cursussen voor specifieke doelgroepen, zodanig dat er behoefte ontstaat vanuit de deelnemers naar een continuering van dergelijke netwerken.

Financiering

De basis voor de activiteiten binnen deze programmalijn is de boekjaarsubsidie.

Kunstgebouw kon en kan zich alleen (blijven) ontwikkelen als deskundige partner dankzij de subsidie van de Provincie Zuid-Holland. Deze subsidie immers stelt ons in staat netwerken te ontwikkelen en te onderhouden en een brede doelgroepenexpertise op te bouwen.

Daarnaast zullen wij voor het organiseren van bijeenkomsten een beroep doen op bijdragen van fondsen. In toenemende mate zal Kunstgebouw inkomsten genereren uit de producten van kennisdeling. Anders gezegd: dankzij de boekjaarsubsidie zijn we de expert geworden die kennis met anderen kan delen. Kennis waarvoor anderen vervolgens willen en kunnen betalen.

Programma Innovatie financiën

	Subsidie pzh	Deelnemers- bijdragen	Activiteiten- kosten	Loonkosten
<u>Boekjaarsubsidie</u>				
Programmalijn concept&productontwikkeling	80.324	0	7.500	72.824
Programmalijn mediawijsheid	37.200	0	5.000	32.200
Programmalijn kennisdeling	43.716	10.000	12.500	41.216
	<u>161.240</u>	<u>10.000</u>	<u>25.000</u>	<u>146.240</u>
<u>Innovatiegelden Provincie Zuid-Holland</u>				
Sound Spheres	44.000	0	32.300	11.700
	<u>44.000</u>	<u>0</u>	<u>32.300</u>	<u>11.700</u>
<u>Projecten derden</u>				
Codex KIT	0	77.500	64.040	13.460
Register II	0	270.980	240.510	30.470
Monstermedia	0	13.000	2.652	10.348
Uitvoering project Mediawijsheid (excl.uitvoeringskosten)	0	43.346	550	42.796
	<u>0</u>	<u>404.826</u>	<u>307.752</u>	<u>97.074</u>

5. Interne Organisatie

Om de inhoudelijke dienstverlening optimaal te kunnen ondersteunen, beschikt Kunstgebouw over een kantoororganisatie met bijbehorende infrastructuur. Onder de overheadkosten vallen onder meer huisvesting, directie en management. Net als de voorgaande cultuurplanperiode zal ons beleid gericht zijn op een zo efficiënt en effectief mogelijke ondersteuning.

Hieronder staan enkele afdelingen kort beschreven, ofwel omdat er veranderingen plaatsvinden ofwel omdat we voor betrokken onderdelen bijzondere doelstellingen hebben geformuleerd.

Kenniscentrum

In de afgelopen twee beleidsperiodes kende Kunstgebouw een Kenniscentrum. Dit centrum verdwijnt in de nieuwe cultuurplanperiode als organisatorische eenheid, maar het takenpakket blijft intact en wordt verdeeld over diverse afdelingen.

De externe functie van het Kenniscentrum (zoals het organiseren van debatten, congressen en expertmeetings) wordt een aparte programmalijn Kennisdeling binnen het programma Innovatie (zie pagina 29). De interne functie van het Kenniscentrum (zoals de informatie- en documentatievoorziening, interne communicatie en werkgerelateerde studiedagen en netwerkbijeenkomsten) wordt ondergebracht bij het hoofd bedrijfsvoering. Voor de externe communicatie en marketing ten slotte is sinds 2007 een aparte afdeling verantwoordelijk.

Communicatie & Marketing

De afdeling Communicatie & Marketing coördineert het marktgericht denken en het articuleren van de vraag. Daarnaast coördineert ze de communicatie over Kunstgebouw en zijn producten met alle bij kunsteducatie betrokken partijen (zoals klanten, gebruikers, opdrachtgevers en partners). De afdeling draagt daarmee bij aan een beter bereik en benutting van onze producten en diensten.

Financiën & Control/ICT

Binnen Kunstgebouw zal in de komende tijd de Planning&Control-cyclus worden geoptimaliseerd. Hiervoor worden de administratieve processen her- dan wel beschreven en als basis voor deze cyclus zal in het eerste kwartaal van 2009 een MIS (Management Informatie Systeem) worden ingericht. Het MIS bestaat uit het instrumentarium om informatie te genereren. Hierbij moet gedacht worden aan de structuur en inrichting van de geautomatiseerde systemen, de onderlinge afstemming van deze systemen en de Administratieve Organisatie daarom heen. Vanaf 2010 zal het MIS en de Planning&Control-cyclus operationeel zijn.

Uitleencentrum

Het Uitleencentrum verhuurt muziekinstrumenten en audiovisuele apparatuur aan instellingen voor kunst en cultuur. Het centrum voorziet in een grote vraag van onder meer amateurverenigingen, muziekscholen en scholen voor primair en voortgezet onderwijs. Bovendien vervult het Uitleencentrum een belangrijke rol bij de ondersteuning van de projecten die binnen de drie programma's tot stand komen. Omdat het aldus bijdraagt aan cultuurbereik en kunsteducatie houden we het Uitleencentrum de komende cultuurplanperiode in stand.

6. Financiën

Begroting Boekjaar 2009-2012

inclusief loon- en prijscompensatie

€

**Begroting
2009 / 2012**

BATEN

Subsidie Provincie Zuid-Holland	3.069.230
Loon- en prijscompensatie	139.650
Bijdragen deelnemers/subsidies derden programma's	870.592
Bijdragen deelnemers uitleencentrum	100.662
Rente	47.000
Huuropbrengsten	82.000
Inkomsten subsidies projecten	887.531
Bijdragen deelnemers projecten	705.900
Totaal BATEN	5.902.565

LASTEN

Personeelskosten

Salariskosten incl. soc.lasten en pensioenpremies	2.680.388
Door te belasten loonkosten	-2.287.020
Inhuur personeel	239.288
57+ regeling	46.000
Arbo/Sociaal Fonds	13.000
Uitkering ziektewet en WAO	-15.000
Reiskosten	78.000
Scholing personeel	70.500
Overige personele kosten	51.500
	876.656

Huisvestingskosten

Kantoorhuur	178.000
Energie/schoonmaakkosten/klein onderhoud	128.000
Afschrijvingen verbouwing	32.820
	338.820

Organisatiekosten

Drukwerk/kopieerkosten	45.000
Porti- en bankkosten	7.000
Accountants- en advieskosten	35.000
Afschrijving inventaris	44.211
Kosten automatisering	51.000
Afschrijving computers	22.329
Telefoonkosten	11.000
PR-activiteiten	24.000
Verzekeringen	20.000
Doorbelaste loonkosten technische ondersteuning	28.450
Doorbelaste loonkosten scholing	27.600
Overige organisatiekosten, incl. studiedagen	31.000
Informatie en documentatie	26.500
	373.090

Activiteitenkosten Boekjaar

Doorbelaste loonkosten programma's	1.577.248
Doorbelaste loonkosten uitleencentrum	66.964
Activiteitenkosten programma's	1.021.348
Activiteitenkosten uitleencentrum	55.008
	<hr/>
	2.720.568
	<hr/>

Projecten

Doorbelaste loonkosten projecten	586.758
Activiteitenkosten projecten	1.006.673
	<hr/>
	1.593.431
	<hr/>

TOTAAL LASTEN

5.902.565

RECAPITULATIE:

Totaal BATEN	5.902.565
Totaal LASTEN	5.902.565
	<hr/>
Resultaat	0
	<hr/>

Totaaloverzicht inkomsten en uitgaven algemene kosten, programma's en projecten

	Subsidie pzh	Deelnemers- bijdragen	Activiteiten- kosten	Loonkosten
ALGEMENE KOSTEN (zie voor specificatie bijgaande begroting 2009)	1.480.876	229.662	710.868	968.282
Subtotaal algemene kosten	1.480.876	229.662	710.868	968.282
PROGRAMMA ONDERWIJS				
Programmaliijn PO				
Kunstmenu	352.964	457.916	494.728	316.152
Kunst in de klas tentoonstellingen	67.360	4.000	40.000	31.360
Kunst in Uitvoering	188.384	138.600	73.236	253.748
Kinderboekenweek Festivals 2009-2012	52.147	2.880	14.235	40.792
Kinderboekenweek Lesboek 2009-2012	10.363	34.675	12.974	32.064
Kunst op School	302.790	100.000	76.850	325.940
Kunstimpuls:				
Kunstcollege 2009-2012	7.386	2.340	1.170	8.556
Advisering 2009-2012	8.120	1.080	500	8.700
ICC-cursussen 2009-2012	45.560	10.000	11.200	44.360
Netwerken 2009-2012	6.802	1.500	2.050	6.252
ZiZiZ nieuwe stijl 2009	29.468	8.000	12.000	25.468
	<u>1.071.344</u>	<u>760.991</u>	<u>738.943</u>	<u>1.093.392</u>
Programmaliijn VO				
Platforms Cultuureducatie	80.290	0	10.200	70.090
Expertmeetings VO&MBO	16.258	1.750	3.160	14.848
Veldadvisering MBO	9.600	0	160	9.440
Artscape	32.500	3.500	20.000	16.000
Provinciebreed project	27.018	4.900	20.718	11.200
Workshops	45.374	89.451	79.895	54.930
	<u>211.040</u>	<u>99.601</u>	<u>134.133</u>	<u>176.508</u>
PROGRAMMA INNOVATIE				
Programmaliijn concept&productontwikkeling	80.324	0	7.500	72.824
Programmaliijn mediawijsheid	37.200	0	5.000	32.200
Programmaliijn kennisdeling	43.716	10.000	12.500	41.216
	<u>161.240</u>	<u>10.000</u>	<u>25.000</u>	<u>146.240</u>
PROGRAMMA PUBLIEKE WERKEN				
Programmaliijn Mooi				
Kennisdeling/advisering	75.000	0	7.160	67.840
Documentatiebestand bk	21.000	0	4.832	16.168
	<u>96.000</u>	<u>0</u>	<u>11.992</u>	<u>84.008</u>
Programmaliijn Meedoen				
Regioproject	100.000	0	58.540	41.460
Theaterfabriek	13.780	0	12.500	1.280
Gezichtsbepalend	60.000	0	35.240	24.760
	<u>173.780</u>	<u>0</u>	<u>106.280</u>	<u>67.500</u>

	Subsidie pzh	Deelnemers- bijdragen	Activiteiten- kosten	Loonkosten
PROGRAMMA ALGEMEEN				
Poortproject	14.600	0	5.000	9.600
Subtotaal programma's	<u>1.728.004</u>	<u>870.592</u>	<u>1.021.348</u>	<u>1.577.248</u>
TOTAAL BOEKJAARSUBSIDIE	<u>3.208.880</u>	<u>1.100.254</u>	<u>1.732.216</u>	<u>2.545.530</u>
INNOVATIEGELDEN PROVINCIE ZUID-HOLLAND				
Brede impuls talentontwikkeling:				
Your stage!	49.429	0	35.155	14.274
Sound Spheres	44.000	0	32.300	11.700
50pk	115.000	20.000	83.500	51.500
Volkscultuurproject	90.102	20.000	80.962	29.140
De Ontdekking II	101.600	0	38.320	63.280
	<u>400.131</u>	<u>40.000</u>	<u>270.237</u>	<u>169.894</u>
NETWERKGELDEN PROVINCIE ZUID-HOLLAND				
t.b.v. Platform cultuureducatie	176.300	27.902	204.202	0
CULTED	23.700	0	13.200	10.500
	<u>200.000</u>	<u>27.902</u>	<u>217.402</u>	<u>10.500</u>
CULTURELE PLANOLOGIE PERCENTAGEREGELING				
Uitvoering RijnGouwelijn (excl. uitvkstn)	65.800	0	6.160	59.640
Ontwikkeling en uitvoering nieuwe kunstenplannen/ projecten	131.600	0	12.400	119.200
	<u>197.400</u>	<u>0</u>	<u>18.560</u>	<u>178.840</u>
AFRONDING MEET THE MAESTRO 2008				
Meet the Maestro 2008		119.910	110.902	9.008
	<u>0</u>	<u>119.910</u>	<u>110.902</u>	<u>9.008</u>
THEMAJAREN				
Ontwikkeling en uitvoering project ihkv themajaar	90.000	0	68.820	21.180
	<u>90.000</u>	<u>0</u>	<u>68.820</u>	<u>21.180</u>
PROJECTEN DERDEN				
Babberspolder Oost (excl. uitv. kstn)	0	43.920	5.000	38.920
Begeleiding opdrachten derden (excl. uitv.kstn)	0	69.342	8.000	61.342
Uitvoering proj.mediawijsheid (excl. uitv.kstn)	0	43.346	550	42.796
Codex KIT	0	77.500	64.040	13.460
Register II	0	270.980	240.510	30.470
Monstermedia	0	13.000	2.652	10.348
	<u>0</u>	<u>518.088</u>	<u>320.752</u>	<u>197.336</u>
RAS-OVEREENKOMSTEN	pm	pm	pm	pm

7. Projectaanvragen in het kader van de Innovatie- en Netwerkgelden van de provincie Zuid-Holland

Vooraf

In voorgaande jaren bestond de mogelijkheid om in het kader van het Actieprogramma Cultuurbereik subsidie aan te vragen voor projecten, die niet uit de boekjaarsubsidie gefinancierd konden worden. Door een wijziging van zowel het beleid van het ministerie van OCW als van de provincie Zuid-Holland is dat nu veranderd.

OCW heeft zijn stimuleringsbeleid op het gebied van de Cultuurdeelname toevertrouwd aan het nieuwe Fonds voor Cultuurparticipatie. Dit Fonds heeft voor provincies een jaarlijks bedrag van € 0,79 per inwoner beschikbaar, mits de provincie er een zelfde bedrag bijlegt. De provincie dient bij het Fonds een beleidsplan in dat in elk geval aangeeft dat er projecten tot stand zullen komen op het gebied van de cultuureducatie, de amateurkunst en de volkscultuur en dat er aandacht besteed wordt aan de thematieken diversiteit, vernieuwing en verankering.

De provincie Zuid-Holland heeft Kunstgebouw laten weten dat er vanuit deze regeling een bedrag van € 400.000 per jaar aan de boekjaarsubsidie zal worden toegevoegd (een vast bedrag, dat niet in aanmerking komt voor loon- en prijscompensatie). Wel zullen de projecten die Kunstgebouw in dat kader wil uitvoeren tevoren ambtelijk worden getoetst. Tevens is meegedeeld dat Kunstgebouw in het jaar 2009 een bedrag krijgt van € 200.000 voor netwerkontwikkeling. Dit bedrag is grotendeels bedoeld voor de instandhouding van de Platforms Cultuureducatie in negen regio's en de projecten die in dit kader zullen worden uitgevoerd.

In dit hoofdstuk staan de voorstellen voor projecten die we in elk geval in 2009 willen uitvoeren. We zien deze projectvoorstellen als een onderdeel van ons beleidsplan. Kunstgebouw kan zijn werk inhoudelijk slechts verrichten als er ook aanvullende projecten kunnen worden uitgevoerd.

Projectaanvragen in het kader van de Innovatiegelden

De Ontdekking II

Trefwoorden: versterking van de culturele infrastructuur en netwerken

Achtergrond

In 2008 organiseerde Kunstgebouw samen met Erfgoedhuis Zuid-Holland en Probiblio voor het eerst *De Ontdekking*: een week waarin scholen voor primair onderwijs en culturele instellingen hun meest succesvolle educatieve samenwerkingsprojecten voor kunst en cultuur presenteren. Centraal in *De Ontdekking* staat de stimulering van netwerkontwikkeling tussen basisscholen en culturele instellingen: elke deelnemende school maakt een culturele kaart van de gemeente en leert zo de lokale instellingen in de buurt kennen. Het project bleek succesvol en zal in het nieuwe seizoen herhaald worden.

Omschrijving

Net als in 2008 moet *De Ontdekking II* dé publicitaire en inhoudelijke week voor cultuureducatie in 2009 worden. Basisscholen en hun culturele netwerk presenteren hun meest succesvolle samenwerkingsprojecten voor cultuureducatie. Andere scholen kunnen deze projecten overnemen. Zo stimuleert deelname aan *De Ontdekking* de netwerken voor kunst en cultuur.

Het project sluit goed aan bij provinciaal en landelijk cultuurbeleid: ze maakt zichtbaar wat scholen doen, stimuleert scholen om cultuurbrede activiteiten te ontwikkelen en stimuleert lokale netwerkvorming.

Zowel bij de selectiecriteria als de begeleiding van de scholen zal komend seizoen de nadruk liggen op inhoudelijke kwaliteit en overdracht naar collega-scholen. Idealiter mondt de samenwerking tussen school en culturele bron uit in een project dat voor andere scholen direct bruikbaar is. Voorbeelden uit het afgelopen seizoen zijn de door deelnemende scholen ontwikkelde kinderrondleidingen in Museum Duijvenvoorde en in het Westlands Museum. Deze rondleidingen zijn in deze musea nu ook door andere bezoekers te gebruiken. Tijdens de eerste editie van *De Ontdekking* maakten scholen een culturele kaart van hun gemeente. In dit nieuwe seizoen zullen we ons richten op die regio's en gemeenten waar deze kaarten nog niet voorhanden zijn. Bij de werving van scholen houden we rekening met deze 'witte vlekken'.

Output

- 15 scholen hebben (in onderlinge samenwerking) een culturele kaart van hun gemeente gemaakt;
- minimaal 200 scholen krijgen een culturele kaart van hun gemeente aangeboden;
- ter afsluiting van *De Ontdekking II* wordt de provinciale culturele kaart aangevuld;
- 15 scholen hebben een cultuureducatieve activiteit op school of op een culturele plek in hun gemeente laten plaatsvinden in samenwerking met een culturele bron uit hun omgeving en deze gepresenteerd aan collega-scholen, ambtsdragers van de gemeente en overige belangstellenden;
- 15 scholen hebben 1 à 2 adviesgesprekken gevoerd met een van de drie provinciale partners van *De Ontdekking* (Erfgoedhuis Zuid-Holland, Probiblio en Kunstgebouw) om hun educatieve projecten zowel inhoudelijk als organisatorisch op een hoger plan te tillen.
- In 2010 op 15 scholen in overige gemeenten de Ontdekking III realiseren. Op deze wijze komt er in bijna alle gemeenten van Zuid-Holland een culturele kaart beschikbaar.

Samenwerking

Kunstgebouw voert samen met Probiblio en Erfgoedhuis Zuid-Holland de adviesgesprekken met deelnemende scholen. Iedere provinciale partner kan vanuit zijn eigen discipline

expertise de scholen het beste van advies voorzien. De algemene projectleiding is in handen van Kunstgebouw.

YOUR STAGE!

Trefwoorden: talentontwikkeling; versterking regionale netwerken

Achtergrond

Kunstgebouw heeft de afgelopen cultuurplanperiode talentontwikkeling op de agenda geplaatst. Projecten als *Artscape*, *Talenttrack*, *Dancetrack* en een regionale inbedding van *Kunstbende Zuid-Holland* buiten de voorrondesteden Den Haag en Rotterdam met een scholentour en workshoptrajecten zijn het resultaat. Deze projecten hebben als kenmerk dat ze multidisciplinair en divers zijn, gericht op het creëren en uitvoeren van kunsten en waar mogelijk de binnenschoolse activiteiten buitenschools verbindt met het lokale culturele leven. Dit alles met als doel de cultuurparticipatie van jongeren te bevorderen.

Talentontwikkeling is in de komende cultuurplanperiode voor Kunstgebouw een alle programmalijnen doorsnijdend thema. Bovengenoemde projecten zullen we intensiveren, afstemmen met interne en externe initiatieven en structureel inbedden in de regio. Dit alles om ervoor te zorgen dat jongeren in Zuid-Holland meer mogelijkheden krijgen hun talenten te ontwikkelen en te tonen. Daarnaast willen we nieuwe talentontwikkelingsprojecten opzetten voor jong en oud. Voor het primair onderwijs is dat *ZiZi nieuwe stijl*, voor senioren is dat *50pk* (voor beide is in dit hoofdstuk een projectaanvraag te vinden) en voor het voortgezet onderwijs is dat **YOUR STAGE!**

Uit een peiling van Kunstgebouw blijkt dat in de regio's van Zuid-Holland weinig podia voor jongeren zijn om hun talent te laten zien. Daarbij is er weinig diversiteit in de disciplines die getoond worden op talentenpodia. **YOUR STAGE!** brengt daar beweging in.

Omschrijving

YOUR STAGE! wordt ontwikkeld en uitgevoerd dóór jongeren en vóór andere jongeren. Het is multidisciplinair (niet alleen podiumkunsten) en divers. Het richt zich op scholen en regio's zonder open podia en beoogt brede cultuurparticipatie van de doelgroep 12-20 jaar.

Met **YOUR STAGE!** krijgen de drie niveaus van talentontwikkeling - kennismaking, ontwikkeling en bekwamen - de aandacht.

Activiteiten starten binnen school, culturele activiteiten buiten school worden in samenwerking met regionale culturele instellingen vormgegeven. Het ontwikkelen van regionale verbanden om de structurele aanpak en afstemming van talentontwikkeling in de regio te waarborgen kan zo gerealiseerd worden.

- In het project **YOUR STAGE!** worden leerlingen uitgedaagd, gestimuleerd en begeleid om in hun eigen regio hun talenten voor theater, dans, literatuur, beeldend, muziek en mode op een podium te laten zien.
- Leerlingen organiseren zelf de totstandkoming van dit podium, waarbij alle aspecten van het organiseren van een dergelijk evenement aan de orde komen.
- Dit project is een nieuwe invulling van de maatschappelijke stage.
- De lokale en regionale culturele instellingen worden bij het project betrokken en aan de school gekoppeld.

Output

- In 1 regio organiseren jongeren een open podium voor jongeren uit de regio. Kunstgebouw maakt zich sterk om structurele regionale (politieke) inbedding van **YOUR STAGE!** te bewerkstelligen, zodat de tot stand gebrachte podia na het eerste jaar regionaal worden voortgezet door de scholen en regionale culturele instellingen;

- Voor de deelnemende jongeren is *YOUR STAGE!* een leertraject: ze zijn actief bezig met kunst en doen ervaring op met de organisatie van een cultureel evenement. Ze kunnen vanuit de veilige schoolsituatie hun talenten ontwikkelen in hun directe omgeving.
- *YOUR STAGE!* wordt als pilot voor de invulling van de maatschappelijke stage gelanceerd.
- *YOUR STAGE!* bevordert contacten tussen het voortgezet onderwijs en de culturele omgeving;
- Het project trekt nieuw, jong publiek naar culturele instellingen vanwege de directe identificatie met de jongeren in de organisatie van het podium en de jongeren op het podium.

50pk

Trefwoorden: talentontwikkeling; versterking van de culturele infrastructuur en netwerken

Achtergrond

Uit vooronderzoek door Kunstgebouw blijkt dat culturele instellingen geen of nauwelijks seniorenbeleid hebben ontwikkeld. Toch ligt er een grote kans in deze groeiende doelgroep. Kunstgebouw heeft daarom het project *50pk* ontwikkeld, een tweedelijns project dat zich niet alleen richt op de culturele instellingen, maar ook op de centra voor de kunsten waar senioren actief kunst kunnen beoefenen. Centrale vragen waren: Hoe bereik je nieuwe en meer senioren? Welke nieuwe producten en communicatieve methoden kun je inzetten om senioren te bereiken?

In april 2008 organiseerde Kunstgebouw, met subsidie van de Provincie Zuid-Holland en in samenwerking met een groot aantal (culturele) instellingen en centra voor de kunsten, het pilotproject *50pk tijd voor cultuur*. Tijdens deze maand zijn concepten voor ouderen ontwikkeld en uitgevoerd met als doel:

- Culturele instellingen stimuleren meer inzicht en aandacht te ontwikkelen voor de (latente) behoefte van de doelgroep 50+ aan specifieke culturele activiteiten;
- 50-plussers meer te interesseren in cultuurdeelname, vooral die senioren die tot nu toe weinig of geen culturele activiteiten ondernemen.

De doelen werden ruimschoots gehaald: er was een actieve deelname van meer dan 25 culturele- en zorginstellingen uit Zuid Holland, er was meer aandacht vanuit de instellingen voor de specifieke culturele wensen van 50-plussers en 45% van de bezoekers kwam voor het eerst bij een culturele instelling. Uitgevoerde concepten waren onder meer:

- *Dichten à la carte* in centra voor kunsten, deelnemers schrijven tijdens een maaltijd gedichten;
- *Kookkunst* in het museum, chef-koks laten zich inspireren door de museumcollectie;
- *Diana's verjaardag*, voor 50pk ontwikkelde theaterproductie, uitgevoerd in zorginstellingen.

Omschrijving

Binnen de programmalijn Meedoen presenteert Kunstgebouw zich de komende jaren graag wederom als vernieuwende en inspirerende partner voor (culturele) instellingen en centra voor de kunsten. We nemen het voortouw om senioren en kunstbeoefening samen te brengen door de volgende activiteiten:

- het doorontwikkelen van communicatieve concepten voor de markt 50+;
- het doorontwikkelen van bestaande en nieuwe netwerken, vooral ook eerstelijnsinstellingen (zoals buurthuizen en zorginstellingen) en koepelorganisaties (zoals ouderenbonden, zorggroepen en woningcorporaties);
- het bevorderen van de deelname van relevante instellingen;
- het stimuleren van het ontwikkelen en presenteren van aanbod in regionaal verband, het opbouwen van een regionaal netwerk en van (gezamenlijke) pr en marketing voor de doelgroep 50+.

Output

Dit alles moet resulteren in:

- een grotere deelname van instellingen aan het project *50pk*;
- een grotere deelname en bezoek van 50-plussers aan activiteiten van de deelnemende instellingen;
- een grotere samenwerking tussen instellingen (lokaal, regionaal, provinciebreed) op het gebied van marketing en pr, aanbod, netwerkontwikkeling, conceptontwikkeling en bereik van 50+.

Voor 2009 beoogt Kunstgebouw de volgende activiteiten:

- cultuurmaand april 2009 (in navolging van het succes van de cultuurmaand april 2008);
- ontwikkelen van regionaal aanbod in de cultuurmaand 2009;
- dansproject: voor docenten, activiteitenbegeleiders van zorggroepen, ouderenbonden, woningcorporaties in samenwerking met Sadlers Wells Londen: ontmoetingen, voorstellingen en workshops;
- conferentie *50pk* november 2009.

Het jaar 2009 en de eerste helft van 2010 wordt gebruikt om de concepten die *50pk* nog biedt verder uit te ontwikkelen. In het najaar van 2010 zal gekeken worden of dit project nog steeds de potentie heeft om nieuwe inzichten te bieden of dat er gezocht moet worden naar een andere thematiek.

Volkscultuur: Scenario's uit het hart van de regio/Themajaar

Trefwoorden: innovatie; versterking culturele infrastructuur; versterking regionale identiteit

Achtergrond

Volkscultuur is de wijze waarop mensen hun dagelijks leven vormgeven met gewoonten en gebruiken, normen en waarden en tradities en rituelen. Het gaat over de wortels en de identiteit van mensen. Volkscultuur is een van de programmalijnen van het Fonds voor Cultuurparticipatie. De Provincie Zuid-Holland geeft hier een nadere invulling aan: versterking van de regionale identiteit. Dat sluit aan bij de centrale positie voor de RAS in de komende cultuurplanperiode. Het gaat erom de krachten uit de regio te verbinden op basis van het aanwezige levend erfgoed, zowel het materiële erfgoed (zoals gebouwen en locaties) als het immateriële erfgoed (zoals de verhalen van bewoners en de herinneringen aan plekken).

Omschrijving

Meedoen is de kern van volkscultuur en dat is ook het doel van een nieuw project van Kunstgebouw waarin volkscultuur centraal staat. Zuid-Holland kent gebieden met relatief weinig professionele culturele instellingen. Ook daar is de amateurkunst springlevend, vindingrijk en creatief. Daar wil Kunstgebouw op inspelen. Het plan is om de komende jaren voor iedere regio een scenario te laten ontwikkelen waarin de identiteit van de regio centraal staat en wordt beschreven. In 2009 wil Kunstgebouw een aantal van de huidige cultuuraanjagers betrekken bij dit project. Zij kennen hun regio als geen ander en worden uitgenodigd om een scenarioschrijver/ontwikkelaar te selecteren.

Het doel is een regisseur en uitvoerende amateurkunstenaars bijeen te brengen om gezamenlijk een scenario te realiseren. Dat begint bij het kiezen van een 'decor' - een specifieke plek of locatie - in hun regio. Het scenario kan leiden tot een eenakter, een hoorspel, een korte film of regionale soap. Waar mogelijk wordt gezocht naar logische samenwerkingspartners. Bij een regionale soap zal bijvoorbeeld naar samenwerking worden gezocht met een lokale of regionale omroep.

In de komende vier jaar wordt zo in iedere regio een scenario ontwikkeld. Kunstgebouw begeleidt de regio's om de scenario's ook te kunnen uitvoeren.

Om ook de interregionale dialoog op gang te brengen wordt per jaar een klankbordgroep samengesteld van twee vertegenwoordigers uit iedere deelnemende regio, die elkaars plannen bespreken, toetsen en afstemmen en een gezamenlijke publiciteitscampagne ontwikkelen om hun scenario te presenteren.

Output

Het plan is om de komende jaren voor iedere regio een scenario te laten ontwikkelen waarin de identiteit van de regio centraal staat en wordt beschreven.

Kunstgebouw legt een koppeling tussen het volkscultuurproject en het themajaar. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om een brede betrokkenheid van de lokale cultuurinstellingen te genereren voor het themajaar die verder reikt dan alleen dat desbetreffende jaar.

Daarnaast willen wij de komende jaren een zodanige concept/blauwdruk ontwikkelen rond het thema volkscultuur dat die in de toekomst op andere regio's (Rassen) toepasbaar is.

- Kunstgebouw begeleidt het proces, draagt zorg voor een netwerk en de verbindingen met alle betrokken partijen.

Samenwerking

De belangrijkste samenwerkingspartners zijn de Rassen, de cultuuraanjagers en de bij het themajaar betrokken partijen.

Sound spheres

Trefwoorden: innovatie; versterking regionale identiteit

Achtergrond

Met onze programmatische *mediawijsheid* willen we de ontwikkeling en de toepassing van nieuwe media in kunst- en cultuureducatie stimuleren. Voorbeelden uit de vorige cultuurplanperiode zijn *MonsterMedia*, een media-educatiegame voor de bovenbouw van het primair onderwijs en Codex KIT, een mobiel vertelproject voor het VMBO. Kunstgebouw zal de komende jaren met zijn partners de kansen voor nieuwe artistieke experimenten benutten en via nieuwe media cultuur ontsluiten en het publieksbereik vergroten. Het nieuw te ontwikkelen project *Sound spheres* is een vertaling van deze in ons beleidsplan geformuleerde doelstelling.

Omschrijving

De inspiratie voor *Sound spheres* ontleen we aan het Folk Songs Project in New York (zie: <http://www.tenement.org/folksongs/client>).

Ieder mens heeft een andere indruk en beleving van zijn omgeving, afhankelijk van hoe je bent en waar je vandaan komt. Of je auditief, visueel of verbaal bent ingesteld is mede bepalend voor de indrukken die je opdoet. Dat is het uitgangspunt van het project *Sound spheres*.

Jongeren in de leeftijd van 10-14 jaar maken gezamenlijk een beeld-, tekst- en geluidscompositie: een 'sound sphere' van hun eigen omgeving. De compositie bestaat uit verschillende onderdelen, bijvoorbeeld (straat-)geluiden, foto's of beelden, teksten (zoals gedichten of gesprekken op straat) en muziek. Al deze 'sound spheres' worden met elkaar verbonden en komen samen op een website. Hierdoor ontstaat een *Gesamtkunstwerk* in de vorm van een eigentijds sfeerbeeld van de provincie Zuid-Holland. De provinciekaart wordt daartoe opgedeeld in de negen RAS-regio's. De bezoeker kan op de website knoppen van verschillende steden, dorpen, polders of natuurgebieden aanklikken en de bijbehorende persoonlijke 'sound spheres' van jongeren beluisteren.

Daarnaast geeft de site de mogelijkheid om alle onderdelen van de al bestaande 'sound spheres' weer met elkaar te combineren tot nieuwe sfeercomposities (een 're-mix'). Beeld, gesproken tekst, stads- of plattelandsgeluiden, gedichten, korte impressies in woord worden zo steeds nieuwe sfeerimpressies die de regio's ontstijgen en weer kunstwerkjes op zich vormen. Zo kan het geluid van een voorbijrijdende tram uit Delft het ritme worden onder een gesproken gedicht van een meisje uit Gouda en dat gedicht kan extra spannend worden als het loopje van een scholierenbandje in Alphen aan de Rijn erachter geplakt wordt.

We pakken dit project als volgt aan:

- Met een klankbordgroep betreft Kunstgebouw het onderwijs bij de inhoud en totstandkoming van het project; deze bestaat uit jongeren, docenten en een cultuurbemiddelaar. Samen met een kunstenaar, vormgever en technicus en onder regie van Kunstgebouw geven zij het project vorm;
- Om samenhang in de 'sound spheres' te borgen wordt muziek van een professioneel musicus een wezenlijk bestanddeel;
- Overkoepelend en bindend element is de provincie Zuid-Holland; daaruit zijn immers alle 'sound spheres' afkomstig;
- Doelgroep is: bovenbouw primair onderwijs (groep 7-8) en onderbouw voortgezet onderwijs (leerjaar 1-2). Voor het primair onderwijs wordt het project ingezet in *Kunst in uitvoering*.

Samenwerking

Kunstgebouw werkt binnen dit project samen met scholen voor primair en voortgezet onderwijs, PCE's en cultuurbemiddelaars, kunstenaars en vormgevers.

Output

Kunstgebouw ontwikkelt met partners en gebruikers dit project in 2009 en 2010. In 2009 zal daartoe € 44.000 worden aangevraagd en in 2010 € 66.000.

Vanaf januari 2011 kan *Sound spheres* voor een periode van vier jaar op scholen worden uitgevoerd.

Projectaanvragen in het kader van de Netwerkgelden

Verlenging Platforms Cultuureducatie en regionale projectgelden

Trefwoorden: versterking van de culturele infrastructuur en netwerken; innovatie

Achtergrond

Sinds 2004 zijn er negen regionale Platforms Cultuureducatie (PCE's) gefaseerd ontstaan en actief in de provincie Zuid-Holland. Elk PCE wordt gecoördineerd door een cultuurbemiddelaar uit de eigen regio die de vragen uit het voortgezet onderwijs koppelt aan het aanbod van lokale culturele instellingen. Daarnaast leidt de samenwerking tussen scholen en instellingen binnen de PCE's tot nieuwe regionale kunsteducatieve projecten. De PCE's vervullen inmiddels een belangrijke functie in de regio's. Ook veel gemeenten dragen bij aan de PCE's. Gezien het succes van de PCE's vinden de initiatiefnemers (Provincie Zuid-Holland, Kunstgebouw en Erfgoedhuis Zuid-Holland) is het van belang dat de PCE's worden gecontinueerd.

Omschrijving

De betrokken partijen zijn momenteel bezig plannen te ontwikkelen voor het continueren van de PCE's. Deze plannen zullen in 2009 in samenwerking met RAS'sen en gemeenten verder vorm krijgen. Aangezien de convenanten van vijf regio's eind 2008 aflopen, is voor het jaar 2009 in elk geval een overgangsregeling noodzakelijk om de al opgestarte projecten te kunnen doorzetten.

De gevraagde subsidie voor dit overgangsjaar is bestemd voor de financiering van de continuering van vijf PCE's en van de regioprojecten. Daarnaast zullen de betrokken gemeenten worden verzocht om geld op de begroting te blijven reserveren voor de continuering van de PCE's voor de volgende cultuurplanperiode.

De PCE's sluiten goed aan bij het streven van de Provincie om regionale netwerkontwikkeling te stimuleren. Bovendien sluiten ze aan bij de doelstellingen van het Fonds voor Cultuurparticipatie. De afgelopen jaren hebben laten zien dat de PCE's een prima combinatie vormen van *provinciebreed gecoördineerde regionale* koppeling van vraag en aanbod. De cultuurbemiddelaars kunnen zowel van elkaars expertise als die van Kunstgebouw en Erfgoedhuis Zuid-Holland gebruik maken. In de loop van 2009 zal Kunstgebouw met alle betrokkenen nader overleggen op welke wijze de PCE's vanaf 2010 voortgezet zullen gaan worden.

Output

De verlenging van (vijf) PCE-convenanten vanaf november 2008 t/m december 2009. Per PCE inventariseert de cultuurbemiddelaar in zijn regio het aanbod van culturele instellingen en presenteert dat aan alle bij het platform aangesloten scholen in een krantje, brochure of dvd of tijdens een markt. Per regio worden nieuwe projecten ontwikkeld. De cultuurbemiddelaar brengt partijen bij elkaar.

Samenwerking

In dit project werkt projectleider Kunstgebouw samen met de Platforms Cultuureducatie, Erfgoedhuis Zuid-Holland en de Provincie Zuid-Holland.

Financiën

De verlenging van vijf PCE-convenanten houdt in: de salariskosten van de vijf cultuurbemiddelaars, de kosten voor het ontwikkelen van de regiobrochures en PCE-bijeenkomsten in de vijf regio's, salariskosten voor ondersteuning vanuit Erfgoedhuis Zuid-Holland en geld voor regionale kunst- en cultuurprojecten in alle negen PCE's.

Culted

Trefwoorden: versterking van de culturele infrastructuur en netwerken

Achtergrond

In november 2007 vond in Zuid-Holland de manifestatie CULTED plaats; deze zal in november 2008 wederom plaatsvinden. Deze jaarlijkse bijeenkomst voor alle deelnemers van de negen Platforms Cultuureducatie (PCE's) is van grote waarde gebleken voor de uitwisseling van projectideeën en de ontmoeting van de verschillende PCE-participanten. CULTED versterkt het Netwerk Cultuureducatie Zuid-Holland, het provinciale overleg van alle negen PCE's.

Het werk van de PCE's en de cultuurbemiddelaars beperkt zich niet tot bemiddelen en vergaderen. Het leidt tot concrete resultaten, nieuwe projecten en onverwachte verbindingen. Het stimuleert zowel scholen als culturele instellingen om samen mooie dingen tot stand te brengen. Het is van groot belang om deze ervaringen ook daadwerkelijk uit te wisselen. De CULTED-manifestatie is een groeimodel. Het laat de meerwaarde zien van provinciebrede samenwerking.

Omschrijving

Ook voor 2009 staat weer een CULTED-manifestatie gepland. Het is belangrijk om deze geleidelijk gegroeide traditie van provinciebrede uitwisseling en inspiratie voort te zetten. Opnieuw zullen, samen met de cultuurbemiddelaars, scholen, instellingen en gemeenten worden uitgenodigd om ervaringen uit te wisselen en kennis te nemen van elkaars projecten. Hierbij biedt CULTED tevens het platform voor de *kick off* en de ontwikkeling van de provinciebrede projecten die op regioniveau in de verschillende PCE's invulling krijgen. In de loop van 2009 zal Kunstgebouw met de betrokkenen nader spreken over de voortzetting van CULTED na 2009.

Output

Een CULTED-manifestatie bestemd voor alle deelnemers van de Platforms Cultuureducatie in Zuid-Holland in november 2009.

Samenwerking

In dit project werkt projectleider Kunstgebouw samen met de Platforms Cultuureducatie, Erfgoedhuis Zuid-Holland, DC Works en de Provincie Zuid-Holland.

Colofon

Dit beleidsplan is samengesteld door de directieleden en de leden van het Managementteam van Kunstgebouw onder redactie van Bea Ros van Zunneberg & Ros tekstproducties.